

UNITÁRIUS ÉLET

Dupla szám

50. évfolyam 11-12. szám

1996. november-december

Egyszerű dal karácsonykor

Kedves idősebb és fiatalabb Testvéreim!

Nem tudom, hogy szoktatok-e valamit ilyenkor, karácsony táján a „szívetekben forgatni” vagy sem, inkább sejtem, mintsem tudom, hogy IGEN! Én a bevezetőmben arról szólnék Nektek, hogy én mit „forgattam a szívemben”, amikor lapunk főszerkesztője arra kért, hogy írjam én az áhitatot az idei utolsó, összevont számba. Az idézőjelbe tett két szó azóta foglalkoztatott, hogy Jézus születésének a történetében rátaláltam a következő bibliai versre:

„Mária pedig mindez igéket megtartja, és szívében forgatja vala...” (Lk 2, 19 Károli Gáspár ford.) Ez a bibliai vers visszautal mindarra, ami Lukács evangéliumában az 1-től a 18-ig terjedő versekben van leírva, és amely versek Jézus születését hirdetik meg. Különösképpen pedig arra utalnak Mária szavai, amit neki a pásztorok mondtak el Jézus születésével kapcsolatban. Mivel a történet nagyon jól ismert, már szinte kétezer éve minden karácsonykor ugyanazt mondjuk el és ismertetjük, ezért én az idei karácsony alkalmával nem is erre akarok kitérni, hanem valami mást „forgatok szívemben”, lelkemben. Azt, amiről röviden itt írni szándékozom.

Bizonyára mindannyiunk számára ismerős a címlapon megjelent vers. Az utóbbi időben nagyon sok alkalmunk volt ezt hallani, dúdolni otthon

vagy karácsonyi bevásárlásaink rendjén és alkalmából, sok-sok szépen kidíszített, nagy árubőséggel ellátott üzletekben. Ezért gondoltam arra, hogy megismertetnék annak életével, aki ezt megírta és ezáltal a keresztény világban – függetlenül nyelvtől, vallástól, különböző kultúrától – elterjedt.

J. Pierpont – Muzsnay András:

Csengőszó

Csengőszó, csengőszó cseng bong az út
Kis szánunk, a csengős csikó nagy vidáman fut.

Szikrázik a hó, nevetésünk messze száll,
És a kiscsikó a szánnal meg sem áll,
Tág a lélek itt, akár a láthatár,
és jókedvünknek hangjait a szél is tudja már.

Csengőszó, csengőszó...

Volt egy kisleány, nagyon megtetszett nekem,
Gondoltam elhívom, hogy szánkózzon velem,
Repült velünk a sors, de úgy rendeltetett,
hogy jött egy csúfos hókupac és jól leégetett.

Csengőszó, csengőszó...

Ha mindent hó takar, és ha ifjú vagy komám,
Csak fogjál be hamar, hisz vár reánk a szán,
És hívd a lányokat, aztán nyomás gyerünk,
Hadd hallgassák majd jó sokan jókedvű énekünk.

Csengőszó, csengőszó...

Képtelen volt eleget felszámítani eladandó árujáért, hogy nyereségre tegyen szert, a hiteleket pedig túlságosan liberálisan kezelte. Közben verseket is írt, a jogdíj viszont kevés volt ahhoz, hogy megélhessen belőle. És máris kitaláltatok, költőként is kudarcot vallott.

Ezért határozta el, hogy lelkész lesz. Beiratkozott a Harvard Teológia Fakultására, majd

John Pierpont-ról van szó, aki a „Jingle Bells” (Csengőszó)-t írta, és aki 1866-ban halt meg kormánytisztviselőként, sikertelen emberként Washingtonban, lelki gondok, személyes kudarcok egész sorával a háta mögött. Pedig a dolgok egész jól indultak. A Yale-en végzett és az oktatást választotta hivatásul. De kudarcot vallott a tanításban. Túl elnéző volt diákjaival, és már ez is elég volt élete első kudarcához. Ezt követően ügyvédi pályán helyezkedett el, de ott is kudarcot vallott. Ügyfeleivel túl nagyvonalú volt. Az igazságot pedig jobban szívében viselte annál, hogy elvállalja a jól fizető ügyeket. Ezek után csapott fel méteráru-kereskedőnek. Üzletemberként is kudarcot vallott.

Istentől áldott, békés, szeretetteljes karácsonyt kívánunk olvasóinknak!

az egyetem elvégzése után a bostoni Hollis Street Church lelkészévé szentelték. A szesztilalmat támogatta, a rabszolgaságot elítélte, amely magatartásáért a gyülekezet befolyásos tagjai ellene fordultak és lemondásra kényszerítették. Lelkészként is kudarcot vallott. Úgy látszott és úgy nézett ki, van még egy pálya, maradt még egy lehetőség, amelyben viheti valamire. Ez pedig nem volt más, mint a politikai pálya. A Rabszolgafelszabadítók Pártja meg is választotta Massachusetts-i állam kormányzójelöltjének. Veszített. Elszántan képviselőnek jelöltette magát. Ismét veszített. Politikusként is kudarcot vallott.

Közben kitört a polgárháború és ő káplánnak jelentkezett egy helyi Massachusetts-i Önkéntes Ezredbe. Két hét múlva leszerelt, mivel a feladatot túlságosan megerőltetőnek találta, egészségi állapotára való tekintettel. Ekkor már hetvenhat éves volt és még a káplánság sem jött össze neki.

Valaki ekkor szerzett számára egy huszadrangú állást a washingtoni pénzügyminisztériumban, ahol élete utolsó öt évét, úgymond aktatologatással töltötte. De még ebben sem volt valami nagymenő, mert az egészséget nem szívből csinálta. John Pierpont sikertelen emberként halt meg. Semmit sem valósított meg abból, ami lenni, vagy amit tenni szeretett volna. Sírját emlékkő jelzi a Massachusetts állambeli Cambridge Auburn- hegyi temetőben, amely mellett kegyelettel álltam meg 1992-ben, Egyesült Államok-beli látogatásom alkalmával. Emlékkövébe a következő négy szót vésette bele az emlékező kegyelet: poeta, predicator, philosphus, philanthrop (emberbarát).

Ennyi idő eltelte után az ember bizonygathatná, hogy nem is volt sikertelen voltaképpen az itt felvázolt élet. Mert hiszen a társadalmi igazság iránti elkötelezettsége, az a vágya, hogy szereteteli ember legyen, aktív részvétele korának nagy eseményeiben, és az emberi értelemben és elme józanágába vetett hite, az még nem kudarc. És sokmindenben, amiről azt hitte, vereség, kudarc, közben sikerré vált. Abban az országban, ahol élt és tevékenykedett, közben az oktatást megreformálták, a jogi eljárásokat tökéletesítették, a hiteltörvényeket módosították, és mindenek előtt egyszer és min-

denkorra eltörölték a rabszolgaságot. Miért mondtam el most mindezt róla, akkor amikor sok tizenkilencedik századbéli reformer hasonló életet élt, hasonló kudarokat vallhatott magáénak?

Azért, mert John Pierpont egy igen lényeges szempontból mégsem volt sikertelen. Minden évben december közeledtével az ő sikerét ünnepejük. Szívünkben, egész életünk során ilyenkor állandóan emlékezünk rá. Egy dallal. És ez a dal nem Jézusról, nem az angyalokról, de még csak nem is a télapóról szól. Egyszerű dal az övé, arról szól, hogy milyen jó suhanni a téli alkonyat hideg és fehér sötétjében, ló, lovak vontatta szánon. Közben baráti társaságban lenni, egész úton nevetve és dalolva kellemes időt tölteni. Nem több ez az egész, amiről versében szó van, de nem is kevesebb; ez a „Jingle Bells”. A szerzője pedig nem más, mint akiről a fentiekben írtam: John Pierpont.

Olyan dalt írni, amely a legegyszerűbb örömről szól, olyan dalt, amelyet világszerte háromszáz, négyszázmillió ember ismer, olyan dalt, amelyet felnőtt és gyerek abban a pillanatban el tud dúdolni, amint az első alkalommal megszólal a zongorán –, nos ez nem éppen nevezhető kudarcnak.

A tél kellős közepén, egy havas délután vetette papírra a sorokat a szerző, apró ajándécul családjának, barátainak, gyülekezetének. És ekként cselekedve maradandó karácsonyi ajándékot adott. Nem olyat, ami a fa alá kerül, hanem az öröm láthatatlan ajándékát.

1993 karácsonyának nagyhetében Erdélyben, a Homoród mentén található községközpontból, Homoródszentmártonból, a Városfalva felé vezető úton megvalósult egy álmom. Volt egyházközségem gondnokának lovak vontatta szánkóján, angolszász barátaim, családom, híveim egy részének társaságában. Akkor, amikor a hőmérséklet éppen fagypontra süllyedt, mi mindannyian vidáman és önfeledten siklottunk a havon, a nyitott szánon, a tiszta égbolt alatt és egész úton jókat neveltünk, igen jól szórakoztunk. Köszönöm neked John Pierpont a dalt, melynek minden szava szentigaz.

K. J.

Juhász Gyula

Betlehemes ének

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
Ki Betlehemben született ez este
A jászol almán, kis hajléktalan,
Szelid barmok közt, kedves bambinó.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá:
Hogy anyja az Úr szolgáló leánya
És apja ács volt, dolgozó szegény,
S az istállóban várt fődél reájuk.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
A betlehemi kiseded jászolára,
Amely fölött nagyobb fény tündökölt,
Mint minden várak s kastélyok fölött.

Ó, emberek, gondoljatok ma rá,
Ki rómaihoz, barbárhoz, zsidóhoz,
A kerek föld mindegyik gyermekéhez
Egy üzenettel jött: Szeressetek!

Ó, emberek, gondoljatok ma rá!

Ők tartják a földet

... Fénylenek ... akik sokakat az igazságra visznek,
miként a csillagok örökkön örökké."
(Dániel könyve 12. részének 3. verséből)

„Gyújtottál-e gyertyát, hófehéret, vágdál-e virágot, hófehéret,
és mondtál-e imát, hófehéret ... azokért, akik mind elmentek?
Hát gyújts értük gyertyát, hogy égjen, a lángja a szívedig érjen!
(Egy hiterősítő vers gondolataiból)

Minden esztendőnek ezen a táján a nagy Kijelentésben nem csak Istentől ihletett bibliás vallomásokhoz menekülünk; megkeresünk, vagy magunk fogalmazzunk meg őszinte emlékezésektől terhes, áldott gondolatokat. Ez utóbbiak is eljutva a megfogalmazásig, vagy csak a sóhajtásig, mert a Mindenható úgyis megérti azokat, felérnek a Dániel könyvében megörökített, hiszen a halottainkra való emlékezés mindig Istentől áldott hitpróba, erőgyűjtés. *Horváth Imre* így ír egyik versében: „En várom őket, /ők várnak engemet!/ Ők vissza sohse jönnek, /én bizton elmegyek.” *Ratkó József Illyés Gyulának* dedikálva költeményét, milyen csodásan fogalmazza meg elköltözött szeretteinkkel kapcsolatban: „Mégiscsak ők tartják a földet, / drága halottaink. / ... vannak már annyian, / mint az égen a csillag, annyi / szülém, lányom, fiam. / Ház épül rájuk; tartanak / falat, falut, hazát. / S jövőnk, ha van / ők cipelik még ezer éven át. / Mert mindent elbírnak, hiszen /mi vagyunk a teher. / Vagyunk mi olyan gyöngék, árvák-, / minket is vinni kell./ Halandó-egyenrangú velük /csak az lehet, aki / oly kemény, legalább magát /meg tudja tartani.” *Jékely Zoltán* az elmentek megtartó erejéről szól: „Így táplálnak még most is a holtak, / S élnek, amíg emléküket áldjuk! / Kárba nem vész a vetőmag jó földbe hullva, / és a talentumok is csak sokasodnak méltó kezekben!” *Tompa László* Székelyudvarhelyről küldte a bizonyosságot: „Mert a lelkemben ő / Velem van ma is. / Anyagondja rajtam / varázsing, paizs. / Ezért rám akármi / Rossz is agyarog, / Nem verhet le, érzem, / Megvéd egy halott!” *Áprily Lajos* megrendítő gyermeki féltéssel engedi el édesanyját az Úr virágos kertjébe: „Csak azt tudom, hogy kendőjét levette, / júniusi vasárnap hajnalán, / beteg lábával és beteg szívével / bánatosan kertetbe ment édesanyám, / Uram, tele volt immár félelemmel, / sokszor riasztó árnyék lepte meg, / de szigony-eres, érdes két kezével / még gyomlálhatta volna kertemet! / A kicsi teste csupa nyugtalanság, / s most elgondolni nem tudom, hogy ül. / Virágosodban könyörülj meg rajta, / hogy szegény ne szenvedjen tétlenül. / Mezőiden ne csak virágmagot vess, / virágaid közé vegyíts gyomot, / hogy anyám keze gyomlálhassa kertet ...” Gyertyagyűjtáshoz lángcsiholásra, virágokhoz szíromfehérségre elegendő ez a néhány verssor. De a gondolataim elején idézett hiterősítő vers imát is kér, hófehéret ...

Életnek és elmúlásnak örökhatalmú Istene, édes jó Atyám!

Lelkembe már napokkal ezelőtt ünnep költözött. Megszépült érzelmekkel vártam ezt a napot, hogy azokkal lehessenek, akik szerettek, és akiket én is nagyon szerettem; de földi szerelmünkénél nagyobb volt a Tiéd, mert egy szomorú, fájdalmas napon az Egekbe szölitot-

tad, Magadhoz. „Mióta eltemették itt, azóta bús ...” az én szívem, zokogom könnyes fájdalommal, Atyám, Istenem! Hiszen, aki itt nyugszik, ő volt a mindenem, és én a mindene. Édesanyám szívének melegét még ma is érzem. Édesapám dolgos, kérges kezének simogatása nem fáj most sem, hanem ma is bátorít, biztonságot ad és ösztönöz egy tiszta, tartalmas, munkás életre. Élettársamnak, hitvesemnek hűsége, kitartása most is megvéd az emberek csalárdságától. Drága gyermekemnek mosolya, befejezetlen életének gyászos hangja lesz az én utolsó sóhajtásom, amivel eltemetnek. Gazdag útravaló, mesebeli, el nem fogyó „hamuba sült pogácsa” a jó öreg nagymama és nagytata minden okos, megfontolt, átgondolt, étellel pecsételt mondása, mondókája. Barátaim, ismerőseim, hitsorstársaim úgy ragyognak életem egén „fényesen, örökkön örökké, miként a csillagok”. Testvérek emlékének nem fakulása arra a felismerésre eszméltet, hogy ami a tegnaptól ma éltető remény, az holnap megtartó érték, erő lesz. Az emlékek áradásában, zuhatagában hitem felduzzad, megerősödik és vallomásra ösztönöz: csak az múlik el, vész el nyomtalanul, akit nem hevített soha szent tüzed, a szeretet! „Nem hal meg soha, ki milliókra költi dús élete kincsét!” – sóhajtok fel szent egedre, Atyám, amikor tiszta szívvel, emlékezve állok Előtted és szeretteim szellem-arca előtt.

ÁMEN

Balácsi László

Dsida Jenő

A gyermek dicsérete

(Kalendárium szonettekben – December)

Ti már nem hozhattok jóhírt nekem.
Ami jó van, magamtól megtaláltam
az erdőkben, hol sok-sok este háltam
– s keresztelő Jánosként hirdetem.

Most járok hóban és halálra váltan,
ám ez számomra boldog kint terem;
a hófúvásban gyakran hirtelen
csak térdre hullok: Gyermeket találtam!

Goromba ágak az arcomba vernek,
de én megyek tovább, egy kis haranggal
viszem a drága hírt az embernek:

Bennem van, íme, csengő és harangdal
és bennem van a legnagyobb, a Gyermek –
a fényes jászol s valamennyi angyal.

Millecentenáriumi Ünnepség Budapesten

1996. október 12–13.

Gondos szülők a növekvő gyerek magasságát ajtófélfára húzott vonalakkal jelölik meg, a róla készült számos fényképet albumokba helyezik, és születésnapjait gyertyákkal díszített tortával ünneplik meg.

Azután, ahogy telik az idő, elmaradnak az ajtó rovátkái, ritkulnak a fényképek és a tortát felváltják a praktikus ajándékok.

A rohanó élet tülekedésében pedig szükség van egy-egy pillanatnyi lélegzetvételre, az elszürkült napok megszépítésére, a múlt rövid pillanatokra történő visszaidézésére, hogy erőt meríthessünk a jövő küzdelmeihez.

Honfoglalásunk millecentenáriumi évfordulójának megünneplése ezt a célt szolgálta, és az állami, társadalmi és vallási szervezetek rendezvényeihez csatlakozva az Unitárius Egyház több alkalommal megtartott ünnepi megemlékezései is ezt célozták.

Az Unitárius Egyház két központi ünnepséget 1996. augusztus 31-szeptember 1. között tartotta Kolozsváron, illetve október 12-13. között Budapesten.

A Kolozsváron tartott ünnepségről már korábban beszámoltunk, míg a budapestiről jelen rövid írás kívánja tájékoztatni olvasóinkat.

Hazánk és nemzetünk fennmaradásának mindenkor sarokköve és záloga volt az Istenbe vetett töretlen hit, amely történelmünk számos kilátástalannak tűnő helyzetében is erőt adott a talpraállásra. Az istenhit ápolásában ugyanakkor az egyházaknak döntő szerepe volt, és a történelem zúgó viharaival szemben, idegen megszállások sötét időszakában ők szolgálták azt az utolsó védőbástyát, amelyen megtört a támadók ereje.

Ezt a gondolatkört helyeztük az ünnepi megemlékezések központjába és ennek alapján alakult ki a budapesti ünnepségek programja is.

Október 12-én a püspök és a főgondnokhelyettes ünnepi megnyitója után megtartott „Korunk unitarizmus” teológiai konferencia keretében **dr. Rezi Elek**, **dr. Sztankóczy Zoltán**, **dr. Somogyi Zoltán** és **Szász János** előadásaikban kifejtették a mai unitarizmus Isten-fogalmát, korunk európai kereszténységének hitvallását Istenről, valamint az Isten-kérdés

megközelítését a process teológiában. A konferencia értékelésével, amelyet **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző tartott, ért véget az ünnepi megemlékezés első része.

Az ünnepségek második részeként a *Dávid Ferenc Egylet* ünnepi megemlékezésével folytatódott a program.

Dr. Nyiredy Szabolcs elnök megnyitójában ismertette az Egylet történetét, amely fennállása teljes időszakában szoros kapcsolatban állt az Egyház életéhez.

Dr. László Gyula a honfoglaló magyarok hitvilágából tartott előadást és **Pálfy Margit** színművésznő nagy átéléssel adta elő Márai Sándor két költeményét.

A műsor szerves részeként a KASZ Bartók Béla Kórusa reneszánsz és XX. századi magyar zeneszámokkal tette emlékezetessé az estét.

Október 13-án a Nagy Ignác utcai templomban ünnepi istentisztelet zárta egyházunk millecentenáriumi megemlékezését. A szószéki szolgálatot **dr. Szabó Árpád** kolozsvári főjegyző végezte, imát mondott **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző és az ünnepek zárszavát **dr. Szabó Pál** kolozsvári főgondnok mondta el.

A népes erdélyi küldöttség, valamint híveink egy része délután még megtekintette a Nemzeti Múzeum Millecentenáriumi Emlékkiállítását, tisztelegve nemzetünk történelmének tárgyi emlékei előtt is.

Ezzel ért véget az Unitárius Egyház millecentenáriumi ünnepek-sorozata és a Kolozsváron, valamint Budapesten megtartott megemlékezések egységes mondanivalója is jól tükrözte azt a szoros történelmi kapcsolatot, amely a határral elválasztott erdélyi és magyarországi egyházat összekapcsolja.

Befejezésül megjegyezzük, hogy az ünnepek előadásainak részletes ismertetésére következő számainkban visszatérünk.

Elsőként most a teológiai konferenciáról szóló beszámolót és a Dávid Ferenc Egylet ünnepi megemlékezésének megnyitó beszédét közöljük.

Mikó István

Teológiai konferencia

Immáron ez volt a negyedik teológiai konferencia „Korunk unitarizmus” címmel, melyet egyházunk rendezett. A szervezői, előkészítői munka oroszlánrészét **dr. Sztankóczy Zoltán**, a Teológiai Intézet felügyelő gondnoka végezte, aki két komoly előadást is tartott. Együttműködve a kolozsvári unitárius teológiai tanárokkal, erdélyi lelkészekkel, a konferencián elhangzott előadások, dolgozatok, egy későbbi közös szerkesztésben megjelenő

unitárius hitvallás, teológiai gyűjteményes kötet részei lesznek.

Dr. Rezi Elek, kolozsvári teológiai tanár előadásában az Istenhez való közelítés teológiai módszereit elemezte. Megállapította, hogy teológiai történetünkben van egy biblikus és egy filozófikus irányzat. A kettő harmoniáját tartja az előadó követendőnek. Károsan hatott egyházunk megítélésére, az elmúlt időszakban, az ún. negatív hitvallás, mások

is, mi is sokszor hitünkről negatív kifejezésekben beszéltünk, arról, mit nem hiszünk. Az unitarizmus lehet a pozitívizmus vallása is. Az előadó hangsúlyozta, milyen fontos, hogy hitünkről azt mondjuk el, miben hiszünk.

Isten etikai tulajdonságai, pl. igazságosság, szeretet, segítenek minket közelebb kerülni Hozzá.

„Isten, maga változhatatlan, ami változik, az az emberi tudás, látásmód, meg-

tapasztalás." - zárta előadását dr. Rezi Elek.

Dr. Sztankóczy Zoltán első előadásában, a keresztény hitvallásokat vizsgálta, történelmi hátterüket, többször idézve az európai kortárs teológusokat, Ratzingert, Küngöt, Jüngelt, Pannenbergert. Ezeket vette egybe az unitárius káthézis szövegével. Befejezéséül egy szép unitárius hitvallás szövegtervezetét mondott: „Hiszek az élő Istenben, a világmindenség teremtő, megtartó és beteljesítő Urában, minden ember Atyjában, aki Lélek, Igazság és Szeretet”.

Dr. Somogyi Zoltán egyetemi docens igen magas szintű filozófiai, teológiai előadásában egy hosszú ideje érlelődő mű-

helymunka nagyszerű darabját tárta elénk. Az Isten kérdés megközelítése a process teológiában címmel. Elsősorban Whitehead folyamat-filozófiáját próbálta szemléltetni matematikai axiómákkal. A folyamat lényege, hogy minden, ami van, csak Istennel együtt lehet. A világ eseményei a számegyenesen lévő racionális számokon mennek végbe. Isten nem néma Isten, Isten szeretetével válaszol.

Dr. Sztankóczy Zoltán második előadásában a process teológiai Isten képével foglalkozott. A process teológia az előadó szavai szerint nem kötődik egyik felekezethez sem. Sok jelentős amerikai unitárius képviselője van, de ugyanúgy vannak katolikusok és protestáns teoló-

gusok is művelői között. „Egy nyitott és feltétlenül ökumeniára törekvő teológiai irányzat, mellyel korunk unitarizmusa is sok vonatkozásban kerülhet közös nevezőre”.

Szász János, a Teológiai Intézet igazgatója egy hosszabb előadástervezet első, bevezető részét adta elő, elsősorban Dávid Ferenc Isten hitéről, felfogásáról szöveg, kiemelve Luther Márton, és Melancthon hatását Dávid Ferenc teológiai felfogására.

Köszönet illeti dr. Sztankóczy Zoltánt, a Teológiai Intézet munkatársait, az előadókat a gazdag és sikeres konferencia megtartásáért.

(szri)

Kedves Unitárius Testvéreim! Kedves Vendégeink! Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Szeretettel köszöntöm Önöket Egyletünk elnöksége és választmánya nevében.

Örülünk, hogy ilyen szép számban fogadták el meghívásunkat.

Engedjék meg, hogy előljáróban a Dávid Ferenc Egyletről, annak célkitűzéseiről, régmúltjáról és hazai közelebbi múltjáról beszéljek.

A Dávid Ferenc Egylet egyháztársadalmi egyesület, mely – nálunk – a Magyarországi Unitárius Egyház keretében működik, a bíróságon bejegyzett önálló jogi személyként.

Az Egylet céljait 4 pontban jelenlegi alapszabályunkból idézem:

„1.) az unitárius keresztény hit és a lelkiismereti szabadság, valamint az előbbi kettőből adódó erkölcsi magatartás gyakorlása és továbbfejlesztése;

2.) társadalmi és tudományos kérdések megvitatása unitárius szemszögből; foglalkozás az irodalommal és a művészetekkel;

3.) ifjúsági tagozat szervezése; ifjúságunk bekapcsolása egyházunk életébe és annak minden lehetséges és rendelkezésre álló eszközzel való támogatása;

4.) a testvéri érzés és szeretet ápolása az unitáriusok, valamint a különböző felekezetekhez, vagy világnézetekhez és nemzetiségekhez tartozó emberek között.”

A Dávid Ferenc Egylet megalapításának időpontja a történelmi Magyarországon: 1885. augusztus 29.

Az egykori alakuló közgyűlés jegyzőkönyvéből idézek: „Kezdetben lelkészi egyesület megalapítására gondoltunk, de a tárgyalások folyamán az a helyes gondolat vetődött fel, hogy az egyesületet olyan széles alapokra fektessük, amelynek mindenki tagja lehet, aki a társadalmi élet vallás-erkölcsi alapon való javításának híve és komoly munkása. Ezért az Egylet megalakításánál Dávid Ferenc nevére gondoltunk. Azt hiszem – mondja a titkári jelentés – hogy ez szerencsés gondolat volt.

Nem volt és nincs név ma sem, amely a magyar unitáriusok ajkára illőbb volna, mint ez. Dávid Ferenc lángelme, kitűnő tudománya és törhetetlen bátorsága teremtette meg a magyar unitarizmust. Rövid élete az unitarizmus múltjának előképe: az igazság keresése, a kitartó bátorság, a megtalált igazsághoz való feltétlen ragaszkodás, s ezért üldöztetés... Nem lehetne tehát méltóbb nevet találni a mieink sorában, melyről elnevezhessük, mint az övé.”

A dr. Boros György püspök elgondolása alapján létrehozott Egylet első elnöke Kolozsvárott dr. Brassai Sámuel egyetemi tanár, az utolsó erdélyi polihisztor 1885-től 1897-ig, tehát 12 évig; halála után Hajós János miniszteri tanácsos követi az elnöki székben 2 évre. Tőle báró széplaki Petrichovich Horváth Kálmán – az Egyház 29. főgondnoka – örökli a tisztet, amit 26 éven keresztül tölt be. Elnökségének vége felé kerül sor az impérium változására; utána egymás után töltik be néhány évre az elnöki tisztet báró báró Petrichovich Horváth Arthur (1925-1927), majd gróf Horváth Toldi Rudolf (1927-1931); 1931-től dr. Abrudbányai Ede földbirtokos, ügyvéd lett a Dávid Ferenc Egylet elnöke, aki a kisebbségi magyar politikában – az erdélyi Magyar Párt keretében – is vezető szerepet töltött be hosszú időn keresztül. Az „újrakezdés” óta dr. Bodor András egyetemi tanár az Egylet elnöke.

Az ún. „Duna-Tisza menti Unitárius Egyházkör” – a mai Magyarországi Unitárius Egyház – területén Budapesten 1901-ben került – Észak-Erdély visszacsatolása után – sor a Dávid Ferenc Egylet megalapítására, ami a boldog emlékü Józan Miklós püspöki vikárius (kolozsvári püspök) nevéhez fűződik.

Az Egylet első elnöke Budapesten Ürmössy Miklós kultuszminisztériumi miniszteri tanácsos, akit időrendi sorrendben Perczelné Kozma Flóra szociológus, író, dr. nagyajtai Nyiredy Jenő egyetemi tanár (10 éven keresztül a buda-

pesti egyházközség gondnoka), majd **dr. báró vargyasi Dániel Gábor** ügyvéd, budapesti egyházközségünk ugyancsak köztiszteletben álló gondnoka követett.

A II. világháborúig igen intenzív és kiterjedt volt a budapesti Egylet működése. Eleink havonta tartottak felolvasó üléseket. Akkori egyházi lapunk, az Unitárius Értesítő sok vándorgyűlésről is beszámol. A Dávid Ferenc Egylet szellemének erjesztő hatására sarjadt ki minden budapesti egyháztársadalmi egyesület és intézmény: a Nőszövetség, a Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület, a Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegylet, a Heltai Gáspár Bibliakör, az ún. „30-40 évesek” (konferenciás) tábora (Magyarkút), az Aranyosrákosi Székely Sándor Unitárius Vegyeskar, a Bölöni Farkas Sándor Unitárius Iparosok és Kereskedők Köre, sőt még a 345. sz. János Zsigmond Unitárius Cserkészcsapat is.

Az Egylet működését a kommunista rezsim 1948-ban, minden más egyházi, vagy vallásos jellegű intézménnyel együtt, belügyminiszteri rendelettel betiltotta.

1990-ben, a változások kapcsán, újra megalakult a Dávid Ferenc Egylet (a Fővárosi Bíróság bejegyezte), élén **Török Tamás** íróval, a Magyar Rádió rendezőjével, s példamutatóan folytatták a nemes hagyományok ápolását 1993 áprilisáig, az elnök váratlan elhunytáig.

1994-től egy több szempontból (részben objektív, részben szubjektív okokból) is szerencsétlen vezetőségválasztás után az Egylet tevékenysége sajnálatos módon szünetelt.

Ez év márciusában Egyházunk elnöksége alapszabálymódosító és tisztújító közgyűlést hívott össze.

Egyletünk új vezetősége tisztában van azzal, hogy most merőben más idők járnak, mint 100, vagy akár „csak” 50 évvel ezelőtt. A mai magyar közélet káoszában sokkal nehezebb egyről kettőre jutni, különösen egy egyháztársadalmi egyesületnek. És a közmondás igazságát sem szabad figyelmen kívül hagyni: „Aki sokat markol, keveset fog.” Ezért csak megfontoltan, lépésről lépésre haladhatunk.

Egyelőre nem is álmodhatunk arról, hogy havonta rendezzünk felolvasó üléseket vagy vándorgyűléseket, mint annak idején a 30-as években. Ilyesmit sanyarú anyagi körülményeink sem tennének lehetővé.

Az alapszabályban rögzített célok jegyében az 1996/1997-es évet egyházi és nemzeti hagyományaink ápolásának jegyében szeretnénk műsorral kitölteni.

A közelmúlt és a közeli jövő nevezetes emléknapjai sok lehetőséget kínáltak számunkra, így augusztus 13. a világi fegyverletétel napja (1849), augusztus 29. a tragikus mohácsi csata napja (1526), október 6. az első magyar felelős miniszterelnök és a 13 honvédtábornok kivégzésének napja (1849), október 23. a második magyar forradalom és szabadságharc kitörésének napja (1956),

november 15. Dávid Ferenc mártírhalálának napja (1579).

Ha kitekintünk a történelmi Magyarország határain túlra, a középkor nevezetes dátuma 1517. október 31. („a reformáció emlékünnepe”), amikor Luther Márton kifüggesztette 95 pontját a wittenbergi vártemplom kapujára; ez az egész protestantizmusra nézve meghatározó esemény volt.

E nagy „választék” lehetőségeinek ellenére kézenfekvő volt, hogy a millicentenáriumi jegyében rendezzük meg első estünket, az Egyház teológiai előadás-sorozatához csatlakozva. Erre elsősorban egy igen nagy adottságunk ösztönzött bennünket: az, hogy Egyházunk tagjai közé tartozik a magyar régészeti tudomány nesztora: **dr. László Gyula** professzor úr, egyletünk tiszteletbeli tagja.

Még a nyáron megkerestük felkérésünkkel, amire azt a választ adta, hogy előadás tartására ugyan nem vállalkozik (hiszen életének 87. évét tölti), de majd elkezdi beszélni a kért témáról, s végül mégiscsak egy kis előadás fog ebből kikerekedni.

Márai Sándor „Halotti beszéd”-e előadásának gondolata is tulajdonképpen tőle származik. Amikor ugyanis azon a bizonyos nyári napon nála üldögéltem, beszélgetésünk közben elővett az íróasztala mellől egy könyvet, melyben ez a költemény is szerepelt, amelyet – mint mondotta – minden áldott nap elolvas.

A költemény előadásának kérdésével kapcsolatban tanácsért a körünkben igen sokszor megfordult és szerepelt, köztiszteletben álló Kossuth díjas **Jancsó Adrienne** művésznőhöz fordultam, aki egyik legkedvesebb tanítványát: **Pálfy Margit** előadóművésznőt javasolta felkérésre.

A szakszervezeti **Bartók Béla kórus**hoz pedig úgy kerültünk, hogy Egyletünk főtítkárszónyának unokája tagja ennek a kórusnak, amelyet **Király Miklós** karnagy vezényel, aki egyébként többek között a budapesti piarista gimnáziumnak is ének- és zenetanára.

Nagyon sok szeretettel köszöntöm mai millicentenáriumi estünk minden egyes előadóját, szereplőjét.

Ezévi programunkkal kapcsolatban szeretném még jelezni, hogy november 17-én, vasárnap 17 órakor kerül sor legközelebbi rendezvényünk megtartására, amikor Hőgyes Endre utcai templomunkban Dávid Ferenc mártírhalálára emlékezünk. Az áhitat tartására **Bencze Márton** püspök urat, az emlékbeszéd megtartására pedig **dr. Szabó Árpád** erdélyi egyházi főjegyző urat kértük fel.

Feltehetően februárban az unitáriusok és a magyar irodalom témakörével szeretnénk foglalkozni, a májusi estet pedig Brassai Sámuel halála 100 éves évfordulójának szenteljük.

Ismételten megköszönöm szíves megjelenésüket és millicentenáriumi estünket ezzel megnyitom.

Dr. Nyiredy Szabolcs

A Magyarok Világszövetségének közgyűlése

A Magyarok Világszövetsége 1996. október 25-27. napjain tartotta tisztújító küldöttközgyűlését.

A föld négy égtájáról érkezett, közel 300 küldött meghallgatta, megvitatta és elfogadta az elnöki, alelnöki, és bizottsági beszámolókat és megadta a szükséges felmentéseket.

A közgyűlés helyesléssel fogadta **Tőkés László** püspök **Tabajdi Csaba** államtitkárnak, a Magyar Hírlapban megjelent interjút cífoló beszédét és egyhangúlag támogatta az erdélyi delegátusok ezügyben megfogalmazott tiltakozását.

A Világszövetség jövőbeni szerkezetére, működésére is ható alapszabály módosítására megválasztott 30 küldöttből álló bizottság rendkívül hosszas vitákat, egyeztetéseket folytatott a tervezetről, majd –szombat este – három ellenszavazattal életbe lépett a Magyarok Világszövetsége módosított alapszabálya.

Ez – az elmúlt évek szervezeti felépítését követve – rögzíti a MVSz országos tanácsok, megyei szervezetek és regionális tanácsok szerepkörét és megnevezi a Stratégiai Bizottságot, amelynek összetételéről a Választmány dönt.

A plenáris közgyűlés a következő vezetőket választotta a Szervezet élére a következő négy évre:

Elnök: **Csoóri Sándor**, elnökhelyettes **Patrubány Miklós**.

Alelnökök: Anyaország: **Kurucz Gyula**, Kárpát-medence: **Dobos László**, Nyugati régió: **Papp László**. Főtitár: **Bakos István**.

Egyházunk tagjai közül **dr. Murvay Sámuel** főgondnokot, aki a MVSz Heves Megyei Szervezetének elnöke, az új Választmány tagjává választották.

Ezen kívül megbízást kapott és fogadott el egy olyan intézmény (hivatal) megszervezésére és vezetésére, amely a Nyugatról hazatérni szándékozó magyarok kívánása szerint itthon részükre ingatlant vásárol vagy bérel és minden szükséges tájékoztatást és segítséget megad az állampolgársági és hazatelepülési ügyeik intézéséhez.

Nevezett ezt a munkát magyar testvéri alapon, teljesen díjtalanul végzi.

Reméljük, hogy a vezetőség felújítása után a Magyarok Világszövetsége munkáját még nagyobb lendülettel, még eredményesebben fogja végezni, mindnyájunk öröme és megnyugvására.

Legyen ez a mi legfontosabb társadalmi szervezetünk, a világon bárhol élő minden magyar közös intézménye, összefogó ereje, amely érdekeinkért mindenkor bátran kiáll és amelyet mi is teljes odaadással támogathatunk.

Szerkesztőség

Felhívás

A Magyarok Világszövetsége feladatának tekinti a világon bárhol élő magyarok érdekeinek védelmét, felkarolását és részükre minden lehetséges segítségnyújtását.

Ennek keretében sokoldalú – díjtalan – szolgáltatást ajánl fel mindazok számára, akik ezt igénylik.

Ilyen szolgáltatások:

– Hazatelepülni szándékozók részére lakó-ingatlan beszerzése, igény szerint Magyarország bármely részén, a megvásárlástól a végleges tulajdonjog földhivatali bejegyzési kérelem beadásáig.

(Ebben többek között a szerződés megszerkesztése, jogász ellenjegyzése is benne van);

– üdülési célt szolgáló ingatlan vásárlása ugyanolyan feltételekkel,

– városi, falusi, üdülőhelyi környezetben lakás vagy üdülési célt szolgáló ingatlan bérlete, szerződéskötéssel együtt.

– szeretetotthonban, vagy öregek házában való elhelyezés,

– teljes ingatlanok, lakások, sírok rendben – karbantartására gondozó megbízása,

– hazatelepüléssel, állampolgársággal kapcsolatos információk közlése és esetenként a hivatalos eljárás bonyolítása.

A szolgáltatások körét a felmerülő igények szerint tovább bővítjük.

Szolgáltatásainkért munkadíjat nem számítunk fel, de az eljárásokkal kapcsolatban felmerülő, törvényesen igazolt készkiadásaink megtérítését kérjük.

Az érdeklődőknek előzetes megbízást kell adniok az ingatlan felkutatására, ezzel kapcsolatos teljeskörű tájékoztatásra és a végleges ügylet előkészítésére.

Erre a célra 200. – USD-nek megfelelő összeget kell előleg címén befizetni. A befizetés történhet forintban, vagy bármilyen konvertibilis valutában.

Ebből a pénzből fedezzük az előzetes eljárás kiadásait (posta, telefon, kiszállások, telekkönyvi és más iratok beszerzése, teljeskörű információk szerzése, hirdetések stb. stb.). Az esetleg megmaradó részt a végleges elszámolásnál vesszük figyelembe.

Csak a tájékoztatásunk után, a helyzet teljes ismeretében kell a megbízónak eldöntenie, hogy a végleges ügyletet (vételt) meg kívánja-e kötni, és ezután adhatja meg a megbízást az ügylet végleges lebonyolítására.

Ebben az esetben természetesen a megbízónak kell viselnie a vételárat, vagy bérleti stb. díjat, valamint az államnak járó tulajdonátruházási, bejegyzési stb. illetékeket.

Amint már említettük, szakembereink az ingatlan felkutatását, azonosítását, ellenőrzését, a szerződés megszerkesztését, annak jogász ellenjegyzését

stb. magyar-magyar testvéri alapon, díjtalanul végzik és ezzel a megbízó javára jelentős költségmegtakarítást tesznek lehetővé.

Ezzel szemben örülnénk, ha a megbízó az ügylet lebonyolítása után az összérték mindössze 1 (egy) %-át ajánlaná – adomány címen – a MVSz Alapítvány részére, az utódállamok magyarságának segélyezési vagy érdekvédelmi céljaira. A megbízott és munkatársai ingyenes munkájukkal, Önök önkéntes adományaikkal járuljunk hozzá, hogy ott segítsünk, ahol arra a legnagyobb szükség van.

Felhívjuk és kérjük a MVSz helyi, megyei, városi, országos regionális stb. szervezeteit, szíveskedjenek a fentieket minden lehetséges módon és eszközzel, minél szélesebb körben, minél több ízben, úgy közzé tenni (hirdetni), hogy az minden magyarhoz eljusson.

Szolgáljuk ezzel is mindnyájan az összmagyarság ügyét!

Magyarok Világszövetsége

Címünk:

Magyarok Világszövetsége
Pax Pannoniae Kft.
Dr. Murvay Sámuel
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1-3 sz.

Közvetlen cím:
Dr. Murvay Sámuel
3300 Eger,
Széchenyi u. 50 sz.

Adatok a Kolozsvári Unitárius Egyházközség régi klenódiumairól

A Kolozsváron megtartott Millecentenáriumi Ünnepek keretében rendezett kiállításon egyebek között bemutatásra kerültek az Unitárius Egyház különböző egyházközségeitől begyűjtött régi klenódiumok is.

A szemel gyönyörködtető látványon túlmenően a bemutatott és az Úrasztalát díszítő kelyhek, kanesók és tálak egyházunk múltját felidézve igazolták az erdélyi kézművesség magas színvonalát is.

A kiállított tárgyak származási helyének és készítési időpontjának megjelölése adott tájékoztatást a látogatóknak, bár az eltérő stílusok, formák sok kérdést vetettek fel az érdeklődőkben.

Ezen kérdések megválaszolására a következőkben idézzük a legilletékesebb szakavatott tudóst, Kelemen Lajost (1877-1963), a címben megadott tanulmány szerzőjét. A tanulmány az 1984-ben megjelent, Kelemen Lajos: "Művészettörténeti Tanulmányok" második kötetében került publikálásra. Megjegyezzük, jelen ismertetés nem tartalmazza a nagyszámú lábjegyzetet, az a további érdeklődőknek a hivatkozott tanulmánykötetben rendelkezésre áll.

M. I.

Kelyhek, ónkannák, terítők

Egyházi képviselőtanácsunk 1912. március 13-án tartott ülésén egyházközségi monográfiáink kibővítése és lehető teljessége kérdésével kapcsolatosan azt határozta, hogy az egyházközségek klenódiumait műtörténeti feldolgozásra rendre behozatja Kolozsvárra.

Ezzel a határozattal s megindult végrehajtásával egyházunk oly nevezetes kezdeményező lépést tett, amellyel ezen a téren az összes egyházakat megelőzte. Lehetővé tette, hogy a legtávolabbi, eldugott kis egyházközségeink ingó műemlékei ismeretessé váljanak, s e tekintetben példát mutatott más egyházaknak is. Szolgálatot tesz saját célján kívül a műtörténetnek is, s bebizonyítja, hogy a művelődés munkájában az őt érdeklő munkatereken éppen olyan buzgó készséggel működik közre, mint az elmúlt századokban.

A legújabb nagy lendületnek indult magyar műtörténeti munkásság számára kétségtelenül nagybecsű szolgálat az, amellyel egyházunk az országban szétszórt unitárius ingó műemlékek feldolgozását lehetővé tette. A műtörténetész nem lesz kénytelen nagy költséggel, fáradsággal és főleg idővesztéssel járó utakat tenni, hogy végre tárgyához jutva is bővebb források és összehasonlító anyag nélkül vergődjék. Most itt a feldolgozandó anyag – mely összehasonlítás szempontjából is értékes – készen, együtt kerül eléje, s az adatgyűjtés munkája számára nagyon megkönnyebbül. Viszont az is bizonyos, hogy ha egyházunk intézkedése a műtörténetírásra nagybecsű: egyházunk számára megbecsülhetetlen.

A tervezett feldolgozás egyházunknak lehetővé teszi, hogy régi egyházvizsgálati jegyzőkönyveink sokszor bizonytalan leírásai helyett jövőre pontos, szakszerű leírások és fényképleltárak álljanak rendelkezésünkre. A műtörténeti feldolgozások megismertetik klenódiumaink becsét. Felújul adományozóink, jótévedőink emlékezete. Legnagyobb irodalmi és erkölcsi nyereségünk pedig – a kezdé-

ményezés dicsőségét nem is tekintve – abban lesz, hogy a feldolgozások ma már szakkörökben Európa-szerte ismert folyóiratban ismertetik egyházunk ingó műemlékeit, s a folyóirat francia nyelvű tartalmi ismertetési útján olyan körök is tudomást szereznek műtárgyainkról, amelyek különben bizonyára még létezésünkről sem sokat tudnak.

Új út nyílik meg számunkra a művelt nagyvilágba, amelyre szerény viszonyaink mellett is nemes büszkeséggel léphetünk. Végre a folyóiratban megjelenő feldolgozások különnyomataiból aránylag kevés költséggel albumunk készül, amely külön is örökre becses irodalmi emléke marad egyházunknak és a műtörténetnek.

Ezekre a célokra, illetőleg tudományos megvizsgálásra és feldolgozásra szállítottuk be 1912 nyarán az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárába kolozsvári egyházközségünk úrasztali felszereléseit.

Összesen 30 darab úrasztali edényünk s 22 darab hímzésünk és varrottasunk került be.

Ez a tekintélyes szám már magában mutatja, hogy egyházközségünk ezen a téren nem szegény, s bár a tudományos feldolgozást, közbejött körülmények a múlt évben egyelőre megakasztották, annyit már előre is örömmel jelezhetünk, hogy egyházi műtárgyainkról olyan kiváló szakemberek, mint dr. Pósta Béla egyetemi tanár, az Erdélyi Nemzeti Múzeum Régiségtárának igazgatója s Radics Jenő, a budapesti Iparművészeti Múzeum igazgatója teljes elismeréssel nyilatkoztak. Kitént, hogy bár a múltban súlyos anyagi helyzetünk, szegénységünk négyszer is arra kényszerített, hogy klenódiumaink egy részétől megváljunk, a megmaradt és megőrzött példányok közt több művészi becsű darab van. Köztük találunk egy Hann Sebestyénnek, a világhírű erdélyi ötvösnek tulajdonított nagy fedeles poharat, s valószínűleg vagy az ő munkája, vagy iskolájának igen jó tanítványától való egy kis keresztelőpoharunk is. („Nem az övé” - írta később a szöveg mellé Kelemen. S Szerk.) Két nagy egyforma, hatöblű, aranyozott ezüstpoharunk közül az egyik fedőtányérával s egy pompás díszes, 1636-os évszámot viselő kelyhünk szintén elsőrangú ötvös-műemlék. Két egyenlő, 1606-beli boroskannánk jeles szebeni mester munkája. Ezüsttányéraink egyszerűek, de köztük oly régi is maradt, mely már Dávid Ferenc és Heltai Gáspár papságában (1560) megvolt. Egy ónkannánk a hajdani külvárosi, szentpéter unitárius egyházból, ennél is régebből, Kolozsvárnak a reformáció előtti idejéből származik, s 1537-es évszámot visel. Hímzéseink közt pedig szépség és finomság dolgában múzeumba illő mintapéldányokat találunk. Egy nagy színes abroszunk s ezzel egyforma mintával hímzett rojtos kendőnk minden valószínűség szerint a reformáció első századából, még a katolikus egyháztól maradhatott reánk. Legrégibb évszám, kis spanyolhímes kehelytartónk 1636-ból való. Két darab kétszáz évesnél idősebb recemunkás abroszunk, több aranszékfűzős hímzésünk s egy finom pasztellszíneivel feltűnő kenyértakarónk igazi díszmű.

Ilyen szép és értékes emlékek nem ok nélkül izgatnak azzal a kérdéssel, hogy mikor, hogyan, kitől jutottak egyházunk birtokába. Kik voltak készítőik, adományozóik? Ezekre a kérdésekre a felelet részben a bekövetkező

műtörténeti feldolgozás, részben kolozsvári egyházközségünk szép levéltára adja meg. Az előbbi azonban inkább a klenódiumok műbecsét, stílusát s néhánynak alkotó mestereit ismerteti meg valünk, míg adományozásuk és viszonytagságaik történetét - legalább részben - levéltárunkból tudjuk meg.

Ebben az egyházközségi levéltárban az ingó és ingatlan javak összeírása csomójában 1675-től 1810-ig huszonöt különféle olyan részleges vagy teljes összeírás van, amely klenódiumainkra vonatkozik. Ezekon kívül azonban az egyházközség 1627-től kezdődő számadáskönyvében és 1690-től fennmaradt jegyzőkönyveiben is számos ide tartozó adatot találunk.

Ezekből a legjelentékenyebbeket kiválogatva, most éppen azért adjuk közre, hogy a feldolgozáshoz történeti adatokat szolgáltatassunk. A kiválogatásban tekintettel voltunk arra, hogy a változások s főleg a gyarapodás időszaki fejlődése feltűnjék, s viszont időben egymáshoz igen közel álló, jelentékeny különbségeket nem mutató - mintegy ismétlő - összeírásokat fölöslegesen ne közöljünk. Mellőztük a bizonytalanul datált összeírások közlését is. Viszont azokból az időkből, amelyekben a klenódium-állományban jelentékeny változások történtek, még a kisebb jelentőségűnek látszó gyarapodásokat is fölvevük, s kivált 1701 és 1717 között - éppen egyházunk akkori válságos állapotára s az akkor történt kétszeri klenódiumeladásra való tekintettel - lehetőleg minden olyan adatot közlünk, mely az állományeltérésre útbaigazításul szolgál.

Ezek alapján megállapítható, hogy klenódiumainkról az ismert legrégebb összeírás 1627-1654. évi egyházközségi számadáskönyvünkben 1644. december 20-ról maradt fenn, első különálló összeírásunk pedig 1675. augusztus 16-ról kelt.

Ha ezeket összehasonlítjuk és ismerjük kolozsvári egyházközségünk mai klenódiumait, néhány érdekes megállapítást tehetünk.

Mind a két legrégebb összeírás első helyen azokat a nagyobb hatóblós, talpukon csúcsíves áttörésű, díszes kelyheket említi, melyek úrvacsoraosztások alkalmával ma is mindenkor szerepelnek. Ezek közül egyiket szabatos, szép, biztos kidolgozása művészi értékben a társa fölé emeli. Dr. Pósta Béla már első futólagos megtekintésük után kifejezte azt a nézetét, hogy az egyik kehely valószínűleg csak utólag készült a másik mintájára. Ugyanez volt tőle függetlenül a véleménye Radisics Jenőnek is. Ezt a véleményt teljesen igazolja 1675-i jegyzékünk, mely a kettőt megkülönböztetve megemlíti, hogy két egyenlő kehely közül a régebbi 6 márkát és 36 nehezéket, az újabb 7 márkát nyom.

Mind az 1644-i, mind az 1675-i leltár megemlíti a kelyhek aranyos fedőtányérait (patena) is. Ezek közül ma csak az egyik van meg, de ez egyszerűsége mellett is nagyon becses, mert a rajta látható Jézus-monogram miniszkulái bizonyos mértékig kormeghatározóak. Készülése idejét nagy valószínűséggel még az erdélyi reformációt megelőző évtizedekbe tehetjük, amire annak a kehelynek alakja és stílusa is följogosít, amelyhez a fedőtányér tartozik. Műtörténeti szempontból azonban ennél is nagyobb becsű a peremén alkalmazott betűfonásos monogram, mert abból a részletes vizsgálat alkalmával a készítő ötvös nevét is valószínűleg sikerül megállapítani.

Feltűnő, hogy e két kelyhen kívül az 1644-i leltár még csak két más kelyhet említ a rájuk járó tányérokkal

együtt. Ha már csak előbb nem történt valamiféle eladás, akkor ebből a körülményből azt lehet következtetnünk, hogy az unitárius egyház kialakulása alkalmával legfeljebb három kehely maradt fedőtányérostól a nagy Szent Mihály-templom ilyenemű katolikus kegyszereiből a mi egyházunkra. Pedig az unitáriusok a klenódiumokból 1644 előtt aligha adtak el valamit, mert ebben az esetben bizonyára a teljesen felesleges két ostyatartó szekrényt nélkülözheték s adhatták volna el a legkönnyebben. Ezek pedig mind 1644-ben, mind 1675-ben megvoltak, s csak 1711-ben kerültek eladásra.

Az ónedények közül is aligha volt egy-kettőnél több a reformáció előtről. Abból a mindössze hat darabból, amelyet az 1644-i leltár megemlít, két egy-egy ejteles ónkanna a későbbi jegyzékekből következtetve valószínűleg két most is meglevő darabbal azonos. Viszont feltűnő, hogy míg 1644-ben csak két óntányért találunk, addig 1675-ben már harminckét darab van, s 1709. május 10-ére számuk negyvenre szaporodott. Ezekből 1711 vége felé huszonnégy darabot eladnak, s 1768-ig öt marad belőlük. Az egykori nagy mennyiséget az teszi érthetővé, hogy az egyháznak a XVII. század végén s a XVIII. század elején a lakodalmak, temetések vendégségeihez bizonyos összegért bérbe vehető edényei voltak, melyek jövedelme évenként állandó elszámolás tárgyát képezte. Az egy ideig nagyszámúvá szaporodott óntányérokat is bizonyára inkább ilyen jövedelemhajtó edényeknek, mint úrasztali tárgyaknak tekinthetjük.

Az úrasztala, valamint a kelyhek, poharak és kannák terítői az első leltárban szintén nagyon szerény számban szerepelnek. Négy abrosz, két aranyos, két csipkés keszkenő s egy aranyos kendő az egész. Ezekből egy aranyos abrosz és kendő ma is nagy értékű, díszes darabjai felszerelésünknek. A terítők 1675-re jelentékenyen megszorodnak, s ekkor tizenhét különféle szőnyeget is találunk az egyházközség tulajdonában.

Az 1703. évről külön feljegyzését ismerjük meg az elenyészett kolozsvári szentpéteri egyházközség ingóságainak. Egy része ma is megtalálható, de nagyjára nem használatos; más részük régebb eladásra került. Ugyanez volt a sorsa 1810-ben az 1796-ban beolvadt kolozsvári lengyel unitárius egyház ezüsttányérának.

Mindezekből az tűnik ki, hogy a kolozsvári unitárius egyházközség klenódiumainak alapját a tulajdonába átvett, nem nagy számú, hajdani római katolikus egyházi felszerelések képezték. Ezek már 1644-ig is szaporodtak, de még nagyobb gyarapodásukat tapasztaljuk a XVII. század végén. A gyarapodás és a szükség által kényszerített eladás következtében a klenódium-állomány hullámzása 1711-17 között a legnagyobb. Innen fogva újra lassú gyarapodás következik, míg 1810-ben a szükség az egyházközséget újra nagyobb eladásra kényszeríti.

Közlendő jegyzékeink értékes adatokat nyújtanak abban a tekintetben is, hogy néhány egyházközségünkbe a XVII-XVIII. században még kolozsvári egyházközségünkben is jutottak klenódiumok. Az sem lehetetlen, hogy egyik-másik rég eladott darabunkra valamelyik közgyűjteményben vagy nagyobb magángyűjteményben fog valamelyik műtörténetíró ráismerni.

Nekünk mindenesetre az a célunk, hogy a közlendő összeírásokkal főleg még meglevő becses emlékeink történetére minél több világosságot derítsünk.

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL... Köváry László (1819-1907)

Az „unitárius elődök” sorozatban most azt a Köváry Lászlót ismerjük meg, aki gazdag irodalmi tevékenységet fejtett ki és változatos életutat futott be. 61 – korabeli – lapba írt, bibliográfiája 316 munkájáról tesz említést, mégis életének csak egyetlen átfogó ismertetéséről van tudomás, melyet Márki Sándor egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja készített. Ezen emlékbeszédben azonban sok ismétléssel és bőbeszédűséggel mutatta be a 19. század méltatlanul elfeledett unitárius történetíróját.

A család – Márki szerint – kézdikövári eredetű. Kozma Ferenc úgy tudja („dr. Köváry László” Ker. Magv. 1968. 3. füzet.), hogy a család a Bethlen Gábor telepítette hajdúkkal, a 17-ik században költözött Tordára, ahol történetírónk is született. Apja, József, szücs volt, évtizedeken át céhmester, ki földműveléssel és szőlőtermesztéssel is foglalkozott.

Anyja sepsiszentgyörgyi Miklós Katalin, négy fiú és két leány édesanyja.

A család, bár szűkös anyagi viszonyok között élt, mind a négy fiút iskoláztatta.

Köváry László iskolai tanulmányait 1829-ben Tordán, az ottani unitárius algimnáziumban kezdte. 1836-tól a kolozsvári unitárius kollégium növendéke volt. Tanárai közül (Szabó Sámuel, Darkó Mihály, Aranyosrákosi Székely Sándor) Aranyosrákosi Székely Sándor útmutatásait követte, ki előbb matematikust akart belőle faragni, majd helyesen fölismerve képességeit, az irodalmi pályára indította.

Pályafutásának háttéréül álljon itt a kor törekvése, amely a magyar nyelv behozatalát, a nemzeti irodalom föllendülését és Kolozsvár irodalmi középponttá válását tekintette a legfontosabb feladatnak.

Köváry azon kevesek közé tartozott, akik anyagi függetlenséget élveztek és így kiszolgáltatottság nélkül áldozhattak írói kedvtelésüknek. Anyagi függetlenségét házasságának köszönhette. Ugyanis 1854-ben házasságot kötött kiadója, Tiltsch János unokahugával, a gazdag patricius család leányával, a nagyműveltségű Knausz Johannával. Életüket gyermekáldás nélkül élték le. Így sok utazás és külföldi tartózkodás tette változatossá életüket.

Kövárynak nem volt állandó jellegű állása.

Márki Sándor emlékbeszéde szerint ügyvédi oklevele ellenére Kelementelkén, a Simén családnál házitánítóskodott, a lányokat történelemre, a fiút elemi ismeretekre tanította. Kozma Ferenc említett munkája szerint aktív részese volt a család társadalmi életének. Bő alkalma volt látóköre szélesítésére és ismeretségének bővítésére. Dr. Csiky Gábor az Élet és Tudomány c. folyóiratban (1970. 11. sz. 482. old.) Köváry marosvásárhelyi házitánítóskodását említi, melyet Kolozsváron titkári állás váltott fel.

1848-ban Szemere Bertalan belügyminiszter kinevezte a statisztikai hivatal titkárává. Mint ilyen, a pénzügyminisztérium adatait dolgozta fel.

Bár Köváry a politikára fordítandó időt elveszítettnek tekintette, az 1848-as események őt is a politikai élet

felé sodorta. Jelen volt az első magyar parlament megnyitásán, tagja az országgyűlés fölliratát Bécsbe vivő követségnek. Résztvevője volt az agyagfalvi gyűlésnek (1848. okt. 16.). Bem „tábori történeti jegyző”-jeként résztvevett a szabadságharcban, ahol feladata volt dr. Csiky szerint (Unitárius Élet. 1969. 4. sz.) az „adatgyűjtés a szabadságharc megírásához.”

A szabadságharc leverése után Köváry előbb Kelementelkén, majd Szentdemeteren rejtőzködött. 1850. szeptember 4-én fogták el. Előbb Marosvásárhelyre, majd Kolozsvárra vitték, de – újságírói volta miatt – Urbántól kegyelmet kapott.

1851-ben Pesten a Budapesti Hírlap tárca-rovatvezetője, majd a Pesti Napló és a Hölgyfutár munkatársa.

1852-ben Kolozsvárra ment, ahol a Mack-féle özszeesküvésben való részvétel gyanújával letartóztaták, de bizonyíték hiányában szabadlábra helyezték.

1854. március 12-től volt Erdély északnyugati megyéinek múzeumi tisztviselője, négy évre rá az Első Magyar Általános Biztosító Társaság egyik igazgatója.

1869. októbertől a kolozsvári népszámláló bizottság elnökének választották, tiszteletbeli főjegyzője és közgazdasági előadója lett Kolozsvár városának.

Mindezeket túl állandó-és főfoglalkozása a történetírás.

Köváry politikai állásfoglalása változó volt. Kovács Miklós püspök-cenzor, helytartótanácsi tag liberálisnak mondta, s emiatt nem nagy jövőt jósolt neki. 1848-ban forradalom párti, majd 1860-tól Deák Ferenc politikájával azonosult. Széchenyivel együtt vallotta, hogy meg kell menteni az ország nemzeti jellegét, ha kell, még az alkotmány részleges feladásával is.

A nemzeti erőt a földbirtokban és a közügyek gyakorlásában látta, s tiltakozott azoknak idegen kézbe juttatása ellen.

Köváry megítélése szerint a korabeli történetírás nem állt egyenes arányban a nemzet törekvésével. Elítélte az adatgyűjtésnek a gazdasági élettel szembeni közömbösségét, valamint azt, hogy a korabeli történetírás csak a tényekből levonható tanulságok tudománya, s hiányzik belőle a történelmi bölcsélet.

Köváry vallotta a történelmi kritikára törekvés szükségességét, de helyet adott a történelmi képzeleterőnek is. Ezzel magyarázható, hogy kritika nélkül elfogadta a régi történetírókat és a székely hagyományokat.

Erdély és Magyarország közötti ellentéteket a gazdasági különbözőségekből látta. Abban, hogy Erdély a kis-Magyarország, a nagybirtokosság hazája. Kozma Ferenc a Keresztény Magvetőben (1908.) Köváry történelemszemléletének kialakulását az emberekről alkotott véleményéből és büjdosása alatt szerzett tapasztalataiból vezeti le. Az események kohójában látó szemmel ismerte föl azt a létfenntartó erőt, amelyet történeti munkáiban mindig előtérbe helyezett.

Köváry azért írt, hogy tudatosítsa a Bach-korszak bukásával a nyelvében és szokásaiban újraébredő magyar szellemet. Azt bizonygatta, hogy a magyar-nak van önálló műveltsége. Az ázsiai ősműveltség csak annyit vesz át az itt talált európaiból – mondja –, amennyi összeegyeztethető nemzeti jellegével. Nézete szerint módosítás nélkül semmit sem lehet elfogadni és az idegen elemekkel gyarapodva, az önálló fejlődés útját kell járni. Civilizációnk – folytatja – nem idegen származású. A nemzet szelleméből ered, s a nemzeti királyok, fejedelmek és főurak termeiben csiszolódik.

Köváry történetírása ennek az elgondolásnak volt hű tükörképe.

Munkáinak megírását hosszú évek adatgyűjtése előzte meg. Búvárkodott a marosvásárhelyi Teleky-, a gyulafehérvári és a gr. Kemény Samu gerendi könyvtárban. A Teleky-féle könyvtárban erősödik meg benne a gondolat, hogy Erdély múltjának föltárására szentelje életét.

Már említettem, hogy Köváry sokat utazott. Megfordult Párizsban, Bécsben, Csehországban. Ezen útjain ismerkedett meg a külföld biztosítási rendszerével, melyeket itthon is alkalmazni kívánt. 1858-tól a biztosítás eszméjét irodalmi úton is propagálta.

Köváry történeti tárgyú nagyobb munkái az alábbiak:

– „Erdély történelme I. – VI. kötet” (Pest. 1859-66.), mely másfél évtized felkészülésének eredménye.

– „Székelyhon” (1842.), mely Márki megítélése szerint határozott lépés a történetírás felé. Benne Köváry az 1841. évi székelyföldi tapasztalatait adja közre. Megjelenésében nagy érdeme van a kortárs Brassainak.

– „Magyarország története nemzetközi helyzetünk szempontjából” című munka a Magyar Történeti Társaság 1883-ik évi országgyűlési javaslatára születik, mely pályadíjat tűz ki az ország főnnállásának 1000-ik évi méltó megörökítésére. A pályázatot Köváry – névtelenül – 11 füzetben adja be.

– „Erdély régiségei” (1852.) című munkában Köváry az 1848-as szabadságharc alatt bejárt Erdély régiségeit mutatja be. A munkában leír 35 helyet a dákok, – a római és a hún korból. Bemutat 7 bekerített várost, 9 használható állapotban lévő várat, 2 fellegvárat, 79 várromot, 14 ép kastélyt, 9 templomkastélyt, 29 régi egyházat, – 14 régi világi épületet és 21 hadjárat emlékét. A munka második kiadása „Erdély építészeti emlékei” címmel jelenik meg, – az előbbinél áttekinthetőbb beosztással.

– „Erdély földje ritkaságai” 181 festőien leírt nevezetességet felsoroló munka.

– „A szabadságharc története” a csatatéren íródik, 114 kiáltványt és rendeletet bemutató melléklettel.

– „Száz történelmi rege” (1857) az irodalomból és a nép ajkáról gyűjtött adomákat tartalmazza.

– „Történelmi adomák” (1857) 138 történelmi adomának foglalata.

– Bemutatja „A millennium századában Erdélyben kihalt főúri családok”-at, melyben 25 grófi és bárói család kihálásáról nyújt beszámolót.

– „Erdély nevezetesebb családai” (1854) címmel 257 nevezetes erdélyi családot mutat be.

– „Visszaemlékezések a forradalom derültebb napjaira” (1898) című munkája a szabadságharc 50-ik évfordulóján emlékezik vissza annak derüesebb napjaira.

– A millennium korszakát adja „A millennium lefolyásának története és millenárius emlékkalkotások” c. munkájában.

– Bemutatja „A nemzeti fejedelmek korának magyar családait” (1860).

– Elkészíti a „Biztosítás encyklopédiája”-t, „Erdély statisztikája”-t.

– Bemutatja „Kolozsvár sz. kir. város lakosainak és lakásainak az 1869/70-iki népszámlálás szerinti adatait (1870) és „Kolozsvár közigazgatási fejlődése”-t (1889).

Ír tankönyvet, néprajzi tárgyú és valláserkölcsi jellegű munkákat.

Megírja 21 unitárius család bemutatásával „A magyar unitáriusok történetét a XVIII. és XIX.sz.-ban. Több tanulmányt közöl Brassairól.

Kiveszi részét az egyházi életből is. A kolozsvári kollégium felügyelő gondnoka, főtanácsi tag, felolvas a Dávid Ferenc Egyletben. Az egyházat anyagiakkal is támogatja. Könyvtárának értékesebb darabjait az egyházra hagyja. Tagja a Magyar Tudományos Akadémiának. 1901-ben a kolozsvári Ferencz József Tudományegyetem tiszteletbeli doktorrá avatja.

Érdemei közé sorolandó a kolozsvári köztemető és a sétatér rendbehozatala, a főtéri templomot körülvevő épületek eltávolítása, a fellegvári oldalon lévő birtokának felparcellázása és a vasutasoknak – törlesztés melletti – eladása. Már 1854-ben sürgeti egy „eszményi múzeum” felállítását, részt vesz az Erdélyi Múzeum megalapításában (1859), a Magyar Történelmi Társulat és a Székely Történelmi Pályadíj-alap munkájában.

Választmányi tagja az Erdélyi Gazdasági Egyletnek, kísérője és kalauza Jókainak erdélyi útján.

Márki Sándor megítélése szerint Köváry emlékével irodalmunk nem foglalkozik érdeme szerint. Pedig olyan történetírói munkásságot fejt ki, amely egyedül áll a magyar irodalomban. Erős elemző és alkotó erő, kiváló értelmi tehetség, nagy idők nagy tanúja, első összefoglalója Erdély történetének, így forrásértékű munkáival maradandót alkot.

Életét 1907. szeptember 25-én fejezte be.

Magyarországi unitárius egyházunk, – melynek hívei többségükben ma is erdélyi származásúak –, Köváry Lászlóban egyfelől a szülőföld korabeli bemutatóját, másfelől az unitárius múlt egyik feltáróját értékeli. Amikor az ország fennállásának 1100 éves évfordulójára is emlékezünk, nem feledkezhetünk meg az unitárius Köváry Lászlóról sem, aki történelmi munkáival az erdélyi magyarság ezeréves fennállásával és magával a millenniumi ünnepség bemutatásával is foglalkozott.

Emléke legyen áldott.

Kelemen Miklós

„Aki hisz énbennem, ha meghal is él!”

(Ki volt Dávid Ferenc?)

„Márványszobor helyébe, ha fennmarad nevem,
Eszméim győzedelme legyen emlékjelem!”
(Br. Eötvös József)

„Aki pedig az örökélet, hogy megismerjenek Téged, az egyedül igaz Istent, és akit Te elküldtél, az Úr Jézus Krisztust!” – volt a hagyomány szerint a halhatatlan erdélyi reformátor legkedvesebb bibliai idézett textusa, amelyről a legszívesebben és a legtöbbet prédikált. Megismerni-számára-elkötelezettséget jelentett az iránt, akit megismert. Ez a megismerés hitben vált látható valósággá. Olyan hitben, amely számúzótt magából minden olyan jegyet, ami akár egy kicsit is érintette volna az irracionális (a józan ésszel ellenkező) határát! „Próféta lelke, fennkölt szelleme”, hogy tiltakozott a pléhkrisztusok ellen;

nem tudta befogadni és elfogadni a háromszemélyű, de mégis egylényegű Istent; messzinek, barátságtalannak érezte az isten – Krisztust; a bosszúálló, haragvó Isten türelmetlen ellenfelei, keresztényi mivoltukból kivetkőzve, ellenségei lettek, megnyitva börtönök ajtajait, felgyújtva máglyák tüzeit, lesújtva hóhérok pallosaival! Csoda-e, ha

annak a hit- és lelkiismereti szabadság-vágynak lett mártírja, amelyiknek törvényét 1568-ban, az Erdélyben lévő Tordán tartott országgyűlésen fogadták el, és amelyet az egyházak, valamint a politikai élet hatalmaskodói nem tudtak soha megemészteni, még csak lenyelni sem!

Dávid Ferenc csak hitt! Így mondva és írva csak: HITT. És tette, amit a hite diktált. Ez a hit csillogó tiszta volt, mint az erdélyi hegyek oldalából kibuggyanó források vize, amely még tele van élettel, frissességgel, üdeséggel, amit még nem szennyezett be a hordalék, a tisztátalan élet salakja. Akik ilyen forrás vizével enyhítik szomjukat, vagy ülnek le melléje megpihenni, azok egy életre „megrészegülnek” és „nem fáradnak el soha” és „Többé meg nem szomjúhozhatnak.” Hitükben, életvitelükben főleg nem.

Áldott erdélyi hit gyógyító forrásvize!

A Reformáció megújulástól terhes századában, amikor a hitnek tüze helyett gyakran lobbant fel a teret és hatalmat vesztett katolikusok vagy a genfi türelmetlenségükről híres kálvinisták által meggyújtott máglyák lángja, nagy merészség, egyenesen vakmerőség volt azt a szellemet, amit Dávid Ferenc képviselt, a Pandora szelencéből kiengedni, mert nem lehetett azt többé oda visszacsalogatni.

Sőt, nem lehetett erőszakkal, kényszerítéssel sem! A vad Báthori restauráció, mert más „meggyőző” erő nem volt birtokában, olyan hit megújításáért, amit nem tudott felfogni, pedig a Jézusé volt, Déva vára börtönébe záratta, ahol 1579. november 15-én meghalt. A hagyomány szerint (a katolikus Báthoriak ugyanis mindent nyomtalanul igyekeztek eltüntetni, hogy viselt dolgaik tisztának tessenek, látszódnak) börtöne falára profétai jövendölést írt, mely szerint: „Holtom után a hamis hit Babilonja össze fog omlani!” Egy borzalmakkal teli világban egy egyszerű hit micsoda erőt tud adni!

Dávid Ferencet nem az érdekelte, hogy a tisztító tűzbe kerül-e, Isten jobbán vagy balján fog-e ülni, vagy az már el van adva előre, vagy Jézus közvetíteni fog-e az ő ügyében? Tőle ez idegen volt, mert az ilyen világ más, a megismert igazságok világa, az ebből fakadó cselekvő hit világa, az életet teremtő hit örökévaló világa! Milyen új e 400 éves erdélyi hit!

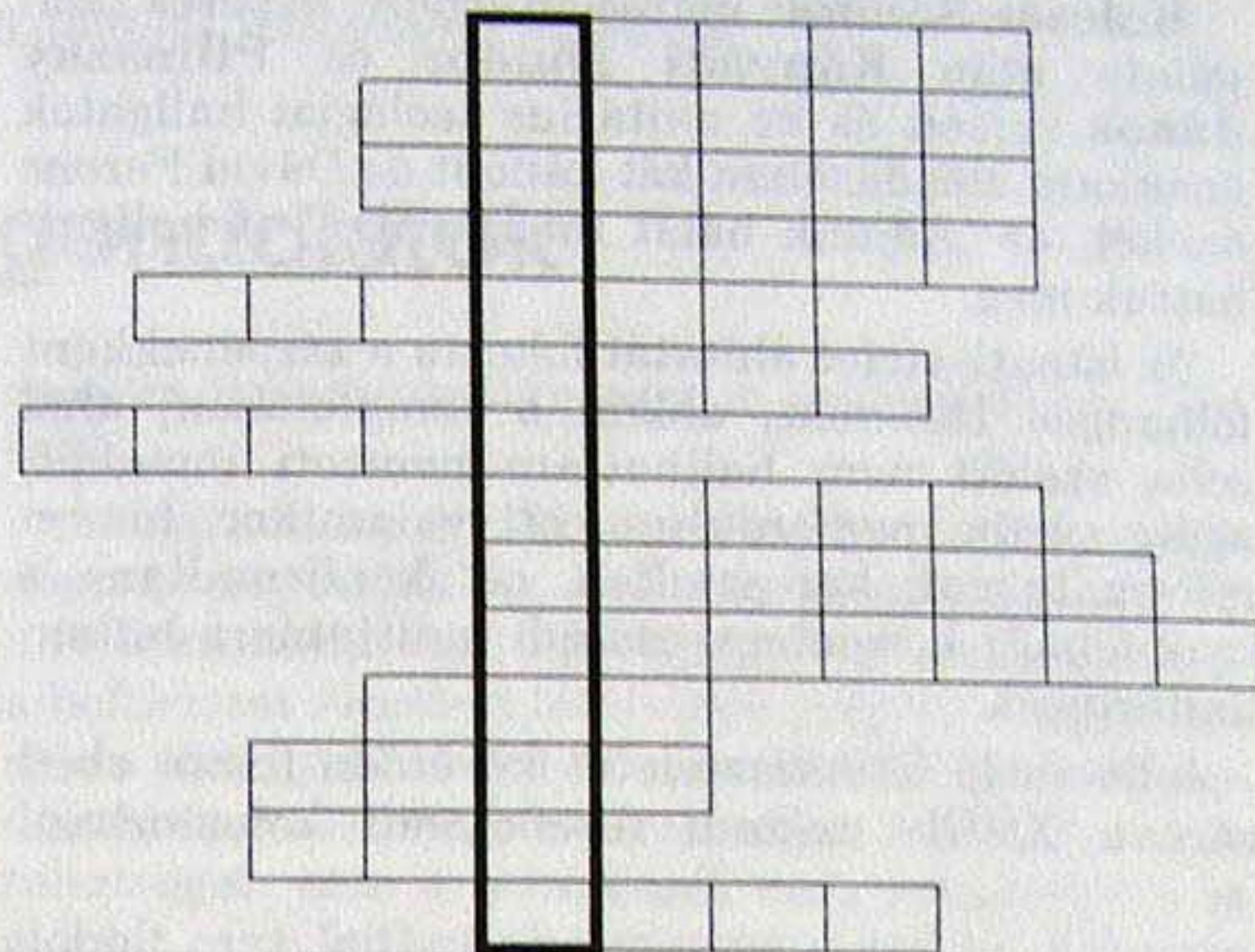
Ki volt Dávid Ferenc? Csak követői tudják, a világ még nem ismeri eléggé, mert az évszázadok folyamán mindig igyekeztek, kiügyeskedni a valóság és kultúrák történelméből azok, akiknek érdeke ezt megkívánta. Ma is sok jelét látni e hasztalan, sziszifuszi próbálkozásának: médiákban, konferenciákon, vallásos összejöveteleken „megáll a tudomány” 1564-ben, a kálvinizmus erdélyi elismerésével, és „kiejtik” az értékteremtő protestantizmus tarsolyából az egyedüli magyar földön született egyedüli magyar egyházat, az Unitárius Egyházat mindenestől! De hinnünk adatott Dávid Ferenc példája nyomán, hogy az emberiség újra és újra felfedezi a Pandora hit-szelencéjéből kiszökött szellem dávidferenceit, valahányszor a hit nevében csalnak, Isten nevében szélhámoskodnak, Jézus nevében csinnadrattáznak, földi halandókat (legtöbbször érdemtelenül!) élve bebalzsamoznak egyházi, politikai hatalmi pozíciókba, lassan-lassan gyarló istenekkel népesítve be hit-életereinket. Dávid Ferenc régi és új keresztény követői tudják, hogy ennek országa most van eljövendőben, és szembehelyezik ezzel a legegyszerűbb hitvilágát, amely Istenhez és Jézushoz vezet.

Balázsi László

Ifjúságnak

1. Jézus egyik tanítványa.
2. 66 szentkönyvet tartalmaz.
3. A zsidó nép lakhelye.
4. A szertartások végzői.
5. Az ígéret földje.
6. Minek nevezte Jézus Heródest?
7. Jézus édesanyja.
8. Ruth menyje.
9. Mózes felesége.
10. A bölcs király.
11. Az özönvíz túlélője.
12. Ezzel halászott András és Péter.
13. Jákob egyik felesége.
14. Mózes könyveinek összefoglaló neve.

A vastagon szedett négyzetek betűit összeolvasva megtudhatjátok mi volt Mózes kőtábláira írva.

Megoldás: 1. TAMÁS 2. BIBLIA 3. IZRAEL 4. PAPOK 5. KÁNÁN 6. RÓKA 7. MÁRIA 8. NAOMI 9. CIPORA 10. SALAMON 11. NÓE 12. HÁLÓ 13. LEA 14. TORA

Szász Adrienne

Emléktábla-avatás a dévai várban

November 15-ét, egyházalapító mártír püspökünk halálának évfordulóját, egyházunk kiemelkedő emléknapi között tartjuk számon.

Az idej megemlékezések legjelentősebb eseménye november 9-én a dévai várban zajlott le, az Erdélyi Unitárius Egyház kitűnő szervezésében. Mivel szerencsém volt jelen lenni ezen a rendezvényen, beszámolómmal megkíséreltem felidézni a hely szellemét, s a felemelő emlékünnepegy mozzanatait és hangulatát.

Szép, új emléktábla felavatására került sor Dávid Ferenc többször meggyalázott, szétzúzott korábbi táblája helyébe, mártíromságának jelképes cellájára.

Maga a történelmi Déva, a fölötte magasodó monumentális várhegy, a romos vár-udvar, benne egy kimagasló személyiség, a mi Dávid Ferencünk emlékhelyével, az egyetlennel, amely a vár gazdag történetéből az enyészet fölé emelkedik, a nagyság máig kisugárzó érzetét kelti az emberben. Ezúttal megilletődött csoportok töltötték meg a teret, s megrendítő érzés volt látni a hitéhez, múltjához való ragaszkodás jeleként egyre növekvő emberfolyamot, amely ott kígyózott a vár nehezen megközelíthető útjain, hogy tisztelegjen nagy püspökünk jelképes sírja előtt.

Majd megkezdődött a nagyszabású avatóünnepély. **Kis László**, helybeli lelkész üdvözlő szavai után, zengve, szívből szállt a 185. számú ének:

„Szívemet hozzád emelem” akkordjai a romok felett.

Két költemény: Illyés Gyula: „Óda a törvényhozóhoz” és Reményik Sándor: „Az óriás” ihletett tol-

mácsolása foglalta keretbe **dr. Szabó Árpád**, főjegyző gazdag gondolatiságú avató beszédét, majd **dr. Szabó Pál**, főgondnok és **Kászoni József**, budapesti lelkész megindító hangvételi megemlékezését, s a koszorúzás ünnepélyes aktusát.

Az erdélyi egyház nevében dr. Szabó Árpád főjegyző és **Andrássy György**, egyházi tanácsos, Magyarországi Unitárius Egyház részéről Kászoni József, budapesti lelkész, **dr. Nyiredi Szabolcs** és **dr. Lőrincz Ernőné**, a Dávid Ferenc Egylet elnöke és főtítkára helyezték el a tisztelet és megemlékezés koszorúit.

A záróénekként felhangzó „Tebenned bízunk eleitől fogva” méltó befejezése volt a várbeli rendezvénynek. A felejthetetlen hangulatú ünnepély mélyen áthatotta a jelenlevőket, az azonos szellemséghez való tartozás nagy élménye ott vibrált az arcokon.

Számomra különösképp emlékezetes marad mindez, mivel nemcsak egyházunk nagy pillanatát élhettem át, hanem személyes élményeim egész sora is felidőződött bennem, hisz fiatalkorom néhány emlékezetes esztendejét Déván töltöttem. Gyermeki képzeletemet egykor megragadták a csonka vár falai s a hozzájuk fűződő baljóslatú történetek. A mártírum, a balladai és a valóságos, s ennek kézzelfogható bizonyossága: a vár, arra készítették, hogy minden zegzúgát bejárjam, s minél többet tudjak meg az egykor volt várlakók életéről, szenvedéseiről.

Az ünnepi rendezvény délután a helyi református templomban, ökumenikus istentisztelettel folytatódott. A dévai református, s a vendég unitárius

hívek zsúfolásig megtöltötték a szép, XV. századi alapokra épült neoromán-neogótikus templomot.

Kolcsár Sándor, marosvásárhelyi esperes szolgálata után **Kányádi Sándor** és **Pilinszky János** verseit és az unitárius teológiai hallgatók énekkara előadásában két kánont és Dávid Ferenc énekét, az „Adjunk hálát mindnyájan”-t hallgathattuk meg.

Az istentisztelet áhítatát fokozta a záróénekként felhangzó Himnusz, abban a templomban, ahol soha azelőtt nem hallhattam nemzeti imánkat, pedig sűrűn megfordultam ott valamikor, hiszen reformátusnak kereszteltek, ott konfirmáltam, s csak felnőtt koromban, családi indíttatásra lettem unitáriussá.

A felemelő istentiszteletet követően finom ebéd várt a XVIII. századi ferencrendi kolostorban.

Örömmel tapasztaltam, hogy az elmúlt évtizedek nyomorgatásai után fiatal, elkötelezett szerzetesek és világiak újra jövőt építenek. Szerény lehetőségeikhez képest árva és félárva gyermeket tanítanak meg magyar szóra, nevelnek emberségre.

A magyar történelmi egyházak dévai közösségeik együttérző, segítő összefogását, az azonos célért küzdő magatartását – túl az ökumené szellemén – az erdélyi magyar sorsvállalás szép megnyilatkozásának éreztem az egykori magyar kisváros mára már elidegenített közegében.

Úgy érzem, hogy a dévai emléktábla avató ünnepség gondolatiságában és érzelmi töltésében az unitárius szellemiség Dávid Ferenchez méltó kifejezése volt.

Dr. Lőrincz Ernőné Kelemen Ilkó

Dávid Ferenc (1520 – 1579)

Adjunk hálát mindnyájan

Adjunk hálát mindnyájan
Az atya Úristennek,
És mondjunk dicséretet,
Mint teremtő Istenünknek,
Ki egyben gyűjtött most minket,
Hogy innepet szenteljünk,
És szent igéjével éljünk.

Kegyelmes atya Isten!
Te vagy Úr mindeneken,
Ki megjelentéd magad
Szent igédben itt ez földön
És sok csodatételidben,
Az te áldott fiadban,
Mi kegyes idvezítőinkben.

Légy kegyelmes minékünk
Az te áldott fiadért,
Az úr Jézus Krisztusért,
Mi szentséges megváltónkért;
És ne állj bosszút mirajtunk
Az nagy hitetlenségnek
Fertelmes sok bűneiért.

De szentelj meg bennünket,
Bírd és segíts meg minket,
Gerjeszd fel mi lelkünket
És az mi gyarló szívünket;
Hogy téged megismerhessünk.
Segítségül híhassunk,
Néked hálákat adhassunk.

Hogy sok népek tehozzád
Megtérjenek bűnökből,
És téged szolgáljanak
Az ő szívökből, lelkökből:
Hogy mindenek imádjanak,
Csak téged tiszteljenek,
Hogy örökké élhessenek.

(1560 – 1570)

Ennyi sok romlásokban
És sok vérontásokban,
Az kegyetlen ördögnek
Ilyen nagy dihösségében;
Tartsd meg az te táborodat
És te szentegyházadat,
Az te gyarló fiaidat.

Világosíts meg minket
Az szentlélek Istennel,
Hogy mindenkor tündököljék
Bennünk az evangéliom;
És erősítsd meg Uristen
Az te áldott igédvel
Minden tévelgések ellen.

Igazgassad elméjét
És minden tanúságát,
Vezéreljed útját, nyelvét
Az mi lelki pásztorunknak;
És oktassad elméjüket
Az te szent beszédednek
Figyelmes hallgatóinak.

Tarts meg minden időben
Minket az igaz hitben
És igaz értelmében
Az szent evangéliomnak.
Légyen fogatos köztünk
Az te kegyes beszéded
És minden jóra intésed:

Ünnepi évet zárunk lapunk utolsó számával. Idén, 1996-ban emlékeztünk országszerte honfoglalásunk 1100. évfordulójáról. A maga szerényebb módján egyházunk is kivette részét ünnepségekkel, kiadványokkal, emlékezésekkel. Utolsónak és elgondolkoztatónak következzen még egy írás a Keresztény Magvető 1896-os milleniumi számából.

Millenniumi gondolatok

Mi tartja fenn az embert az élet küzdelmei közt az embernek adott idő véghatáráig? Talán saját ereje; de hiszen az erő az anyagi és szellemi ember egyéniségében igen gyakran, sőt legtöbbször, aránytalanul oszlik s az erős akaratra nem mindig áll erős kar rendelkezésére s az egyéni erő bár fokozódik a meg-megújuló küzdelmek által, de azokban ki is merülhet s ellankadhat ideje korán s a természet rendje szerint épp akkor gyengül, fogyatkozik, mikor az életfentartásra nézt arra legtöbb szükség volna, úgy mint az öreg korban.

Ha az erő helyébe az önbizalom fogalmát helyezzük, ezzel a szorongatott embernek már éppen kétes értékű segítyt nyújtunk, mert az önbizalom vajmi gyakran nem fedezi az erő fogalmát és elég sokszor saját magának túlbecsülésére vezet. Tehát, talán a tapasztalat az emberi élet azon fenntartó eszköze, mely annak lehető jólétben, lehető hosszú tartamot biztosít?

De hiszen sokszor igen fontos dolgokban ellenkező tapasztalatokra történik hivatkozás s nem ok nélkül kérdés merül fel azok helyessége felől.

A tapasztalat az egyéni emlékezet körében, ha még oly bőven nyújtja is adatait, az eshetőségek teljességét ki nem merítheti, mert az események létesítésére közreműködő tényezők oly sokféleképpen vetődnek össze, hogy az egybevetésnek mindig lehet egy új mozzanata s valamint a számoknál a fölcserélés határtalan, s a végtelenig terjed, úgy az életben is a permutatio fel nem számítható esélyeknek válhatik tényezőjévé, de ha ez esélyek egytől-egyik mind pontosan s hibátlanul felszámíthatók is lennének, akkor is a tapasztalat egymaga még nem volna elég védelem és segítség az embert fenyegető veszedelmek ellen, mert az ember hajlandó magát egy kiváltságos lénynek tartani, a kire a tapasztalatok eredményei nem alkalmazhatók. A ki eszélyesebb, elővigyázóbb, erősebb, szerencsésebb, mint embertársai, pedig csalódik s mikor azt hiszi, hogy a sikos helyen óvatosan jár, hanyat-homlok rohan veszedelmébe. Talán az egyéni jelleghez való hű ragaszkodás, annak ápolása, edzi meg a küzdőt és segíti győzelemre? Az egyéni jelleg részben állhat gyarló sajátságokból is, azon régi, átöröklött előítéletek, babonák világos nyomait láthatjuk, és mégis mindezekhez hű ragaszkodással legyünk?! Amde meg kell gondolnunk, hogy ezen jelleg lényeg, s ha kiirtjuk, az egyént öltük meg benne. A helyes nevelés ilyenre nem fog vállalkozni soha, hanem a magokban veszélyt rejtő, veszélyessé válható tulajdonságoknak üdvös irányt fog jelezni s azokat az alanti céloktól felsőbb célokra emelendi s így p. o. a makacsságot a kitartás erényévé változtatja, a hevességet lelke-

sedéssé, a határozatlanságot óvatossággá és így tovább.

Amde mindez épp oly kevésbé biztosít fenmaradást az egyénnek az élet küzdelmei közt s nyit utat a szabadulásra s a végleges győzelemre, mint a bölcsészet elméleti tételeinek szigorú alkalmazása az élet gyakorlati terén, mert a kitartás a küzdelemben veszteségről-veszteségre vezethet, sem a tehetséget, sem a szerencsét nem pótolhatja s az előbbit csak fejtheti, ha meg van, utóbbi helyesen használhatja fel, ha az kínálkozik. A lelkesedés végveszélybe ragadhat s az óvatosság egymaga attól meg nem menthet, s mindezen tulajdonságok az egyénben nem is külön-külön cselekvők és munkások s ha az óvatosság a lelkesedéshez csatlakozik, darab ideig azt mérsékelheti ugyan, de eljöhét a perc és ez a perc mindig közel van, a mikor a lelkesedés az óvatosság-tanácsolta utról letéríthet. A gyermek szüleihez simul, érzi, hogy azok védelmezői és ha valahol, úgy azoknál biztonságban van. Azt, a mit a gyermek szülei iránt érez, mondjuk gyermeki szeretetnek; e szóra erősebben dobog szivünk, édességét érezzük még az aggkornak a sir felé hanyatló véghatárán is, pedig ez az érzés nem éppen az a mi a nagyobb, vagy éppen felnőtt gyermeké szülei iránt s nem is teljesen az, sőt kevesebb annál, mint a szüléknek gyermekeik iránt való szeretete. De a mennyei összhang egyes részeit vajmi nehéz elemeznünk s egymással összehasonlításba hoznunk.

A szeretet nem egyszerre lesz azzá, minek érezzük, kezdetben anyagibb, majd mindinkább szellemibb lesz, hasonlóan a szindús és illatozó virághoz, melynek gyökérszála más növényekétől alig megkülönböztethető, de kelyhök színeiben pompázik, a mely gyönyörködtető illatot áraszt. S vajjon annak tudata, hogy nem vagyunk elhagyatva, hogy oltalom nélkül nem szükölködünk, az emberre nézt nem állandó forrása-e az erőnek, mely nagy és kis dolgokban egyformán érvényesül?

Az a ki egy oly pallón megyen keresztül, melynek karfája van, bizonyára azon másképp lépdel, mintha a karfa hiányoznék; a ki a tengerben megszebeuszik, biztosnak érzi magát, ha egy csónakot tud maga mellett. A társadalmi élet az oltalom céljára alapult s az államalkotás sem más célból történt. A gyermek bizik a szülék védelmében, bizik a barátok, rokonok támogatásában, ha arra szorulna, előjárói s a közönség jóakarátában, de bizik saját erejében is, a felnőttek biznak a törvény védelmében, szeretteik oltalmában, szerencséjökben, ügyességökben. Tehát bizalom s oltalom az a két sarkpont, a melyen a szándékok és tervek

megfordulnak, sikerüljenek vagy ne sikerüljenek, valósuljanak vagy ne valósuljanak.

A biztonság érzete ugyan még nem valódi biztonság, mert az ellenség erősebb lehet, mint a milyennek tartjuk s fegyverünk talán gyengébb, mint a minőnek gondoljuk, és ha sok csapást is fogott fel, lehet, hogy egy újabb, erősebb csapást ki nem fog állani. Az ember ismételtén csalódván feltevéseiben, keresve keresi a csalhatatlan oltalmat s az ilyen lélekben való keresés az a magas ut, mely a földi élet ködpleple felett az eszmény tiszta légkörébe vezet. A mit a természetben nem talál meg, keresi a társadalomban, a mit a családi életben hiában keresett, talán megtalálja az állam kötelékében, a mit neki a magány nem nyújtott, talán megadja a közélet, a nyilvánosság, a kit az elmékdés nem tett bölcsesé, azt talán a gyakorlat fogja hőssé, vagy legalább mesterré tenni. A mit a földi élet semminemű körülményei közt sem a nagy természetben, sem embertársaiban fel nem talált, fel nem találhatott, azt nem szünik meg keresni s végre is megtalálja a mindenek felett uralkodó legmagasabb lény oltalmában, melynek fogalma vele született s mélyen lelkében rejlik. e fogalom, mint minden más fogalom is s az ezek kifejezését eszközlő nyelv, a szerves élet törvényei szerint fejlődik, nem ugyanaz csirájában, a mi virágjában, holott lényegileg egyazon, csak benső történetének változati fokait nem tudjuk, nem tudhatjuk, ha velök behatóan nem foglalkoztunk.

Sejtünk egy főlényt a fellegek mögött, majd látni véljük, utóbb megértjük, hogy láthatatlan s ekkor hiszünk benne igazán s bizzuk magunkat teljesen oltalmára. Féljük és szeretjük, majd megismerésére törekedünk, utóbb belátjuk, hogy a véges elme a végtelent fel nem foghatja s ennek tudata nem hogy távolitana tőle, még közelebb visz hozzá, szeretjük és imádjuk.

Az igazán vallásos, ki feltétlenül bizik Istenben és ez a teljes bizalom a mindenható főlényben oly erőt önt a hívő és bizó lélekbe, mely csodákat mivelhet, a hit és bizalom csodáit.

Ez a teljes bizalom Istenben az a csodás erő, mi az embert fentartja élete nehéz küzdelmei közt a neki adatott idő véghatáráig. Szent István, Magyarország első keresztény királyának legendájában olvassuk, hogy a midőn éjnek idejében a felbérelt gyilkost fekhelye közelében meglátta, így kiáltott fel: „ha Isten velünk, ki ellenünk”, és e szóra a gyilkos fegyverét kiejtette kezéből. Ime ez is példája az Istenben való azon feltétlen bizalomnak, mely a csodával határos dolgokat miveli.

Zúgnak a harangok a millenniumi országos istentiszteletre. Sursum corda! Közömbös érzéssel hazafi e harangzugást nem hallgathatja, hiszen e harangok az ujonszülötteket életre szólítják s a holtakat elsiratják s ezek közt történelmünk neves és névtelen hőseit, kik dicső csatákban hunytak el. Az, ki a csatatért vérével áztatja s a ki onnan többé az élőkkel vissza nem tér, ha serege csatát is veszít, nemde még akkor is győztes, mert legyőzte önmagában a halál félelmét s a halhatatlanok dicsfényét öltötte magára. Üdv neki! Üdv követőinek! Igenis, emeljük fel sziveinket s a zugó haran-

gok hallattára adjunk hálát a Mindenhatónak azért, hogy népfajunkat s országunkat egy ezredéven át megtartotta, történelmének feleszámú dicső napjaira ébresztette, a borus napokban nem engedte elcsüggedni, a kellő időben nagy embereket támasztott, védelmére s a haladás útján való örvendetes előmenetelére hőseket és bölcseseket, közművelődése fejlődhetett védelme alatt, hatalma gyarapodhatott, boldognak is nevezhette magát, mint Béla névtelen jegyzője írta: Felix Hungaria. Ezen ezer év alatt hány nép és állam nem érte végét!

A népek temetője nagyobbodik és felettük siri éjelőkben csak a történelem viraszt. Napjok lealkonyodott s új napok nem kel fel. És mi az élők földjén a honfoglalás évezredét ünnepeljük! Rebegjük el tehát Istennek buzgó hálaadó imánkat ezen kegyelmeért, magasztaljuk érette nagy nevét teljes szívvel és lélekkel. De nemcsak köszönnünk, hanem további oltalmát kérünk is kell. Egy új évezred láthatára nyilik meg előttünk tele bizonytalansággal, tele árnyakkal. Legyünk vigyázattal az örökre, a kik mindeneknek tudtára adandják, a mikor megvirad. Minden évszázban egy-egy árnyék lebben el s a végtelen időnek egy újabb láthatára világosittatik meg.

Kérjük hát Isten oltalmát a jövőre s mutassuk magunkat méltóknak ez oltalomra, a hit ereje, a szeretet erénye s az erkölcsök tisztasága által. Hitben, szeretben és tiszta erkölcsökben erősödjenk szeretett Magyarországnak az újabb millennium kezdetén!

A hittel együtt jár a szeretet elmaradhatlanul s a hol a szeretet nem munkás, ott nincs vallásos élet. Szeresd felebarátodat, szeresd testvéreidet, a közös hazának gyermekeit, habár nem is egy nyelvet beszélnek veled, csak a szeretetnek egyazon érzetével viseltessenek a közös haza iránt.

Századok óta éltünk együtt jóban, roszban egyiránt; békében együtt műveltük a haza földjét, harczban érette együttesen küzdöttünk, vérünk védelmében összeegyedett s e százados testvéri viszonyt néhány év vizálya, félreértései megszüntethetnék-e? Bizonyára nem. Ime látjuk, tudjuk, mik a teendők, s ezek a mi teendőink, melyeknek teljesítését magunknak kell eszközölni s azt nem másoktól kell várnunk.

A vallásos érzést mélyen szívünkben kell gyökeretnünk, óvakodnunk kell mindennemű erkölcsi romlástól, az erkölcsök tisztaságát meg kell őriznünk az élet minden körülményei közt, a testvéri szeretet erényét ápolnunk kell, hogy a közös hazáért éljünk és haljunk, annak szellemei és anyagi javát együttesen eszközölve, tántorithatlanul bizva Isten oltalmában, s ilyenképpen magunkat méltókká tettük az oltalomra s Isten oltalma az, mely az országokat és népeket fentartja a küzdelem nehéz napjaiban az államok életének adatott idő véghatáráig, melynek mértékét évezrek alkotják.

Velence, 1896. február hónapban.

Gróf Kuun Géza

Unitárius költőink

Ürmösi Károlyné sz. Kántor Gizella

(1880 – 1938) unitárius esperesné

Az alábbi vers a „Pár szál virág” című kötetben jelent meg és 1934 novemberében hangzott el a kolozsvári Dávid Ferenc ünnepségen.

Déva vár rabja

Alkonyodik.

A nap lángolva bukik le

S mint a kiomló vér, mindent pirosra fest.

Ős Déva várának búcsút int a sugár.

Szellő sóhajával lassan közeleg az est.

Mély csönd ül a váron ...

Csak a fák lombjai suttognak, mesélnek,

Tovább adogatva a mesét a szélnek.

Égi, öreg vándor hallgatja a mesét,

Súgarait búsan hullatja szerte-szét.

Enyhe, nyájas fénye hadd ömöljön oda,

Hova örömsugár nem villan már soha.

Sötét börtön alján, ott ... ott lenn a mélybe'

Tűzben égő rabszem fúr bele az éjbe ...

Úgy didereg, fázik, oly gyöngé már teste,

Rettentő e magány ... Szörnyű örök este ...!

Agya láztól lüktet – ott fekszik a szalmán,

Tikkadt ajka remeg, fogyott arca halvány.

Nehéz veritékes ősz fürtös homloka;

Aszott sárga ujja törülgeti róla.

Percig megcsillannak, mint hegye a tűnek,

Parány fényzilánkok s újra tova tűnnek.

Mint szomjas a nedűt, rabszeme úgy issza;

Oh szent világosság! Oh csak te jőjj vissza!

Vak a sötét újra ... Jó volna pihenni ...

Ringató álomban újra szabad lenni –

De nem lehet, nem tud, oh az emlékezés ...!

Nem lehet pihenni, ideje már kevés.

Emlék simogatja, emlék úgy kínozza,

A múltnak képeit mind elébe hozza ...

Szívét keserűség marcangolja, tépi,

Teste roncs, lelke fáj, de hite a régi.

Délibábos tündér a játszi képzelet ...

Szárnyaira veszi: átszáll bércet, teret ...

Szöke Szamos-parti drága otthonába,

Hol most sáppadozva hull az ősz virága.

Ott látja ... most jönnek ... éppen most kondítják,

Oly édes, ismerős harangok szólítják ...

A nagy templom előtt gyülekezet várja,

Menne is, sietne – de hol a palástja?! ...

Erejét feszíti s fölül a kórágyon,

Reszkető kezével keres, kutat vágyón ...

Rettenve föleszmél: nincs palástja, nincsen!

„Megfosztottak tőle, de van drágább kincsem.

Isten ajándéka, lelkemben e mély hit,

Melyet a szenvedés csak tisztít, csak mélyít:

Sem a pápák kardja kereszt s halálképe

Nem! Az igazságot semmi föl nem tartja.

Írtam, mit éreztem s hirdettem, mit érzék

S kik az igazságért lelkemet így vérzék.

Hamis tanítóknak összeomlik tana!”

Hideg kőbe vési forró hattyúdalát;

Csodás hittel látja jövő diadalát ...

Börtöne éjjelére égi fény sugárzik ...

Feje lehanyatlik, teste már nem fázik,

Múlt és jelen nincs már, nincsen semmi kínja;

Mennyei hang csendül s biztatóan hívja:

„Többre bízlak eztán!”

S száll, sugárzik fényében,

Dávid Ferenc lelke, örök dicsőségben!

Imecs Szabó Ilonka

Több antológiában jelentek meg novellái, versei, festményei több kiállításon vettek részt. Önálló kötete megjelenése alkalmából köszöntjük a költőnőt.

Ima

Nem a perlekedés, áhitat vezérelt

De felej Istenem, ne csak én beszéljek.

Bár az, hogy párbeszéd, nem egészen pontos,

Annak ellenére, mit elmondok – fontos.

Tudom, nem szavaid, tetteid a lényeg,

Ha kell megbocsátó, vagy büntető lényed.

Úgy hisszük, szól az Úr; ez csupán elmélet

Ember nem hallotta soha bölcs beszéded.

Kérdésem is lenne, bár úgyis jól tudom

A kérdést magamnak kell megválaszolnom.

Bízvást hittem, s hiszem, hogy hitelbe kaptam

Amit kaptam azzal jól kell sáfárkodnom.

Mert hitelbe kaptam tőled az életem

Lelkieróm, hitem, s némi tehetségem.

Hittel áldottál meg. Hinnem kell tebenned

Hit nélkül elnyerném méltó büntetésed.

Hiába volt munkád? Te sem vállalhatod,

Kemény büntetésed és sem vállalhatom.

Megszülettünk, s kaptunk kétféle érzelmet

Valóságon túli gonosz és jó lelket.

Rejtett gonoszságok elhallgattatása,

Jóságos lelkeknek kitárulkozása;

Szunnyadó érzelmek, – s ha elfelejtődnek

Parancsodra ismét felszínre kerülnek.

A művészetekhez tehetséget adtál

Ezért cserébe csak engedelmet vártál

Arra köteleztél, hogy ne csak felfedjem,

És ne csak használjam, de továbbfejlesszem,

Parancsod felejtve ellenedre tettem,

Érdem szerint várom méltó büntetésem.

Igazságod lenne, ha ezért büntetnél

Amit adtál nekem, mindent visszavennél.

Ha mindezt felednem eszembe juttat a

Déli órákon a templomok harangja.

Csilingelő, vagy tán mélyen zengő hangja

Imára késztetőn eszembe juttatja.

De könyörülj rajtam, tekintsd gyarlóságom,

Felejtset valóságon túli vágyódásom,

Sokszor eltévedtem, mégis bízzál bennem,

S engedelmed kérem, hogy jóvátehessem.

Mindent összevetve: ha nem is büntelen,

Kemény életúton tévelygőn szüntelen,

Csak mint a jósághoz, hozzád imádkoztam,

S nem mint bosszúálló Istenre gondoltam.

Fogd kezem és segíts, hozzád imádkozom,

Aldásod kísérjen legvégső utamon.

A beregi fiatalok életéből

A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör ifjúsága is bekapcsolódott az UNIK országos találkozójába és 6 fős delegációjával képviseltette magát. Életre hívták az UNIK ifjúsági alkotókörét is. Remélhetőleg betölti hivatását és összefogja az alkotni vágyó unitárius fiatalokat.

A hódmezővásárhelyi nyári táborozáson is 3 fős delegáció vett részt. Újdonságnak számít, hogy két beregi unitárius cigányfiatal is képviseltette magát a táborozásban. Nagy esemény a protestáns kör életében, hogy a beregi fiatalok az országos 14 fős hollandiai cseretáborozáson 2 fővel vettek részt júl. 6-19-ig. A szabadelvű protestáns körhöz igen közel áll a remonstráns szellemiség, ezért örömmel vettük a kapcsolatteremtést a holland testvérekkel.

A fiataljaink elmondták, hogy nagy élmény volt hallani a remonstráns egyház megalakulásának történetét. A 16-17. száza-

di nyugat-keleti irányú szellemi áramlás mellett volt egy keletnyugati ideológiai hatás is. A hagyomány szerint a lengyel unitárius hittérítők hatására bontakozott ki a remonstráns szellemiség. Lényegében csak a szentlélek megítélésében különböztek a lengyel testvérektől. Felemelő érzés volt a rotterdami remonstráns templomban olvasni az egyházalapító atyák névsorát. A tanácsterem falát a nevezetesebb remonstráns személyiségek arcképei díszítették.

A fiatalok ottlétük alatt megismerkedtek a holland táj szépségeivel és nevezetességeivel, az ősi remonstráns közösségek kultúrájával.

Isten ajándéka lenne, ha itt Beregben is ilyen szabadelvű közösség fémjelezné századokon át a tiszta jézusi hitet.

(Beregi)

A hollandiai remonstránsok

A hollandiai remonstránsok, más néven arminianusok Arminius tanainak követői. Nevüket egy 1610-ben keletkezett okiratnak köszönhetik, melyben "Remonstrance" cím alatt negyvennégy pap írta le véleményét arról, hogyan egyeztethető össze az isteni mindenhatóságba betett hit az emberi felelősséggel és a szabad választással. Korábban Jacobus Arminius (1560-1609) volt a legfőbb képviselője e nézeteknek és Hollandián kívül még ma is ismertebb az arminianus elnevezés, mint a remonstráns. A remonstránsok tehát Arminiust követve hatásos nyilatkozatot írtak annak az álláspontjuknak a védelmében, hogy az embernek fontos szerepe van az Isten emberre vonatkozó szándékainak megvalósításában és Isten mindenhatóságának tudata nem szabad, hogy megakadályozza az emberi felelősség felismerését. Kifejtették azt az álláspontjukat is, hogy Krisztus az egész emberiségért élt és a toleranciát és a szabadelvűség elismerését kívánták az egyházban. Ebben a reformáció egy, a reneszánsznak és Erasmusnak (1469-1536) köszönhető áramlatát képviselték. A Remonstráns Szövetséget 1619-ben alapították Antwerpenben azután, hogy a Remonstráns papoktól megtagadták a további részvételt Dodrechtben a Nemzeti Zsinaton. Az ő nézeteik elfogadhatatlanok voltak a Zsinat többsége számára.

Nem tartozik szorosan a tárgyunkhoz, de érdekes itt megemlékeznünk a „collegiánusokról”. A „remonstrálás” után több éven át száműzték Hollandiából a remonstráns papokat. A papok nélkül maradt gyülekezeti tagok egy része, világi emberek rendszeresen összegyűltek hitük ápolására. Hitvallásuk nem volt és a teljesen szabad véleménynyilvánítás alapján álltak. Jelentős szellemi mozgalommá váltak, tevékenységüket a papok visszatérte után is folytatták egészen a 18. század végéig...

A remonstránsok nem emeltek kifogást a Hitvallás ellen, csupán annak hatalmi érvényesítését nehezményezték. 1621-es, majd 1940-es saját hitval-

lásuk nem mások elleni fegyver volt, hanem afféle háromszögelési pontok személyes hitük számára. A felvilágosodás alatt és után egyházuk létszámában kicsiny maradt. A 19. század végéig azonban jelentősen növekedett, mert tradicionális toleranciájuk és az új eszmékkel szembeni nyitottságuk miatt az egyház a modernizmust el tudta fogadni. A modernizmus a tekintélyalapú vallás ellen küzdött. A - vélemény szabadság alapján - az Isten és a világ elválasztásával szemben a köztük fennálló harmóniát hirdette.

A 20. századi fejlődést megújuló közösségi érzés jellemezte és a szociális felelősség mélyebb érzése. Ez többek között a liturgia megváltoztatásában és egy új Alapszabály kidolgozásában (1928), majd egy új Hitvallásban (1940) jutott kifejezésre. A pacifizmus és a szociális kérdés különböző megítélése akkortájt heves vitákat eredményezett. A II. Világháború után felerősödött az ökumenikus mozgalom. 1948-ban tagjai lettek az Egyházak Világtanácsának.

A remonstránsok célja olyan egyház fenntartása, ahol helye van különböző egymástól eltérő nézeteknek is. A „Remonstráns Szövetség” nemzeti egyház, bár kicsiny, hiszen mindössze kb. 10.000 tagja van. Ugyanakkor számosan kötődnek az egyházhoz olyan személyek is akik nem írták alá a nyilatkozatot, de rendszeresen résztvesznek a gyülekezet életében és felelősséggel viseltetnek iránta. Őket az Egyház pártoló tagjaiként (friends) hivatalosan nyilvántartják. Negyvenöt gyülekezet működik szerte az országban. Általában minden gyülekezet független és saját egyháztanácsa irányítja. A különböző feladatokat nagyrészt a gyülekezet tagjai végzik, akik szabadidejükből időt szentelnek a vallásos életápolására. Legtöbb gyülekezetnek egy, vagy több férfi, vagy női papja van, fő-, vagy részfoglalkozásban. Néhány gyülekezet még a Remonstráns Református Gyülekezet nevet viseli, ami az eredeti Református Egyházzal (ma Holland Református Egyház) való történelmi kapcsolatot

idézi, melyből a Remonstráns Szövetség kifejlődött.

A remonstránsok a személyes hitre helyezik a hangsúlyt. Ami összeköti őket: az „Alapszabályzat”. Ezen túlmenően legtöbbjük személyes hitvallását írásban is kinyilatkoztatja, amikor a közösség tagjává válik. A remonstránsok nem mindig értenek egyet társadalmi kérdésekben és hitelvekben, de egyetértenek abban, hogy az Újszövetség üzenete nem választható el az egyének csoportok és a népek konkrét választásaitól, vagyis tagadják az eleve elrendelést. A Bibliára úgy tekintenek, mint aminek felismerhető relevanciája van mai életünkben. Egyházuk olyanformán működik, mint egyesületek szövetsége. Az egyes gyülekezetek csaknem függetlenek egymástól, felsőbb hatalmi szervük, püspökségük nincs. Úgy jellemezhetnénk őket, mint akik az unitárius eszméket legkövetkezetesebben végigvitték.

Aki az Egyháznak (Szövetség) tagja akar lenni, alá kell írja az „Alapszabály”-t. Emellett ma már nem kötelező, de leírhatja személyes hitvallását is. A remonstránsoknál gyermek és felnőtt keresztelezés is van. A megkeresztelt gyermeket nem tekintik egyháztagnak. A gyermekek keresztelezésével csupán köszönetüket fejezik ki azért, hogy a gyermek születésétől Isten gondviselése alatt áll. Más egyházaktól eltérően az Úrvacsorát feltétel nélkül bárki számára kiszolgáltatják, aki „tisztelettel részt óhajt venni a Krisztussal való közösséget ki-fejező szertartáson”.

A gyülekezetek képviselői évente kétszer összegyűlnek. Egyik alkalommal az országos szintű egyeztetést és döntést igénylő szervezeti problémákat vitatják meg, a másik alkalommal általános, nemzetközi kérdésekben jutnak nemzeti szintű megegyezésre. Az egyház közös ügyeit a szintén a gyülekezetek tagjaiból álló nemzeti végrehajtó testület intézi.

A Szövetség hetilapot ad ki, amely az egyházon belüli különböző vélemények vallásos meggyőződések kifejtésének fórumaként szolgál.

A Remonstráns Szeminárium, melyet 1634-ben Amszterdamban alapítottak, 1837-től a Leideni Egyetem Teológiai Fakultásának része.

Az egyházi és társadalmi élet különböző területein számos bizottság és intézmény működik, melyek a tagokat, a gyülekezeteket és az Egyházat szolgálják.

A gyülekezetekben egyrészt szorosan vett vallásos élet folyik, amit mi templomozás néven foglalnunk össze, másrészt személyes találkozások egymással kisebb-nagyobb körben, diakónusi tevékenység és tágabb értelemben vett bibliaórák, melyeknek célja megtalálni a vallás mindennapi életben való szerepét és amelyek kerete konferenciák, munkabizottságok, áhitatok, különös hangsúlyt helyezve a gyermekekkel és az ifjúsággal való foglalkozásra vasárnapi iskola, hétvégi kirándulások, kézműves tevékenység, vallásoktatás, stb. keretei között.

dr. Bardócz-Tódor András

A Sepsiszentgyörgyi Unitárius Nőszövetség

Háromszék legnépesebb unitárius gyülekezete a sepsiszentgyörgyi. Habár 1888-ban még a közeli Kilyén leányegyházközsége volt, századunk közepére lélekszáma már 700 fölé emelkedett. A ma 3300 fős gyülekezet élén 1973 óta *Török Áron* lelkész áll. Szórványként ide tartozik Kovászna fürdőváros unitárius gyülekezete, valamint a leányegyházzá vált Kilyén maroknyi egység-hívője.

A sepsiszentgyörgyi unitáriusoknak régi álmuk kezdett valóra válni akkor, amikor 1990-ben templomépítésbe fogtak. Jelenleg a magasba törő tornyot már cserép fedi, de anyagi nehézségek miatt a munkálatok még csak felénél tartanak. Az építkezés kezdetének esztendejében nyolc lelkes asszony újjáélesztette az 1949-ben megszüntetett nőszövetséget. Elnöknővé *dr. Albert Éva* nyugdíjas orvosnő választották. A több mint félszáz tagú szövetség szoros együttműködést alakított ki a kolozsvári unitárius nőkkel és rendszeresen részt vesz az UNOSZ (Unitárius Nők Országos Szövetsége) találkozóján. Kapcsolatot alakítottak ki angliai és amerikai egyházközösségekkel, melyeknek tagjai megszervezték a sepsiszentgyörgyi asszonyok által készített kézimunkák külföldi értékesítését. A bevétel nagy részét a templomépítésre fordították. A nőszövetség tagjai az őszi szántástól a tavaszi vetésig kéthetenként gyűlnek össze. Együttléteik alatt egyházi énekeket tanulnak, imádkoznak, az unitárius egyház nagyjainak életéről tartanak felolvasásokat vagy a magyar történelem nevesebb nőalakjainak tetteit idézik, a tehetségesebbek pedig szavallatokkal

teszik meghittebbé az estéket. Havonta egyszer teadélután szerveznek, melyekre férfiak is eljárnak. Ilyen alkalmakkor a résztvevők száma 40–80 fő között mozog. Rövid áhítat és lélekből fakadó éneklés után a székely asszonyok finom kürtőskalácsot tesznek az asztalra, melléje forró teát kortyolgatnak. A közösség tagjai nemcsak hitükben akarnak megerősödni, hanem ismereteiket is bővíteni kívánják. Ezért összejöveteleikre gyakran hívnak meg vendéglelőadókat. Előadás után rendszerint ajándéksorsolás következik. Aki itt sorsjegyet vásárol, mindig nyer valamit.

Az asszonyok szociális munkát is végeznek. Meglátogatják és segítik az elárvult idősöket, karácsonykor csomagokat készítenek és ajándékoznak. Nemrég a lokodi unitárius öregotthon lakóinak gyűjtöttek használt ruhákat.

A város más vallásfelekezetű közösségeivel jó viszonyban vannak. Ezt ékesen bizonyítja, hogy szeretetvendégségbe hívták az evangélikus nőket és a református dalárdát.

Sajnos az unitárius gyülekezet közösségre vágyó és tenni akaró asszonyai között kevés a fiatal, habár a többnyire nyugdíjas anyák és nagymamák mindent megtesznek azért, hogy lányaik és unokáik a szövetség tagjaivá váljanak. Tudják, hogy a folyamatosság csak utánpótlással érhető el. Remélik, hogy utódaik majd továbbéltetői lesznek a hitnek és az eszmének.

Nagy Balázs
(Sepsiszentgyörgy)

Sárosiak találkoztak

Ez év augusztus 17-18-ára hazahívták a magyarsárosiakat. Legtöbbjük hajlott is a hívó szóra, hiszen ez volt az első falutalálkozó (reméljük nem az utolsó), meg aztán millicentenáriumot sem ünneplünk minden évben!

A meghívón a minden sárosinak kedves templom, és az előtte sorjázó kopjafák stilizált metszet-levonata díszelgett, belül a program és egy idézet Mózes könyvéből, a hátlapon pedig Ady Endre „Hazamegyek a falumba” című költeménye állott.

És gyűltek az emberek, határokon belülről és kívülről a fatornyos, kis faluba.

A XIII. században, a pápai tizedben Sarus-ként említett, mintegy ötszáz házszerű faluban ma is ezer főnyi unitárius él. Az 1912-ben a régi középkori templom helyébe épített „új templom” mellett, az eredetileg teljes egészében fából készült harangláb lassan már három évszázadra tekint vissza.

A világ minden égtájáról hazatérők 17-én, szombaton délután falutörténeti ismertetőt hallhattak, majd megtekinthették az erre az alkalomra, a faluból összegyűjtött, több évszázados használati tárgyak alkotta kiállítást, a templom melletti „Szeretothonban”. Ezt egy, a millicentenáriumra emlékeztető műsor követte,

ahol többek között a sárosi dalárda elénekelte a „faluhimnuszát” az „Egyetlen mindenünk” című angol himnusszal. Az éneket valószínűleg egy, az Újvilágból hazatért falubeli hozhatta haza, szövegét pedig az egyik falusi tanító írhatta át. Ezt követte a Gyimeskről hozott 11 kis fenyőcsemete elültetése, és a helyi folklór bemutatása.

Vasárnap, 18-án az ünnepi Istentisztelet és Úrvacsoraosztás után felavatták Banai Dezső, a falu szülőtte által a millicentenáriumra tervezett kopjafát, a marosvásárhelyi Bolyai-líceum faragó kör ifjainak művét.

A programot színesítették a Székelykeresztúri Unitárius Gimnázium diákjainak színvonalasan előadott Márai Sándor, Reményik Sándor, Ábrányi Emil, Kányádi Sándor, Ady Endre versei. Az ünnepi ebéddel záruló falunapot remélhetőleg újabbak fogják követni, hiszen a gyökerek elszakíthatatlanul kötik az elszármazottakat szülőföldjükhöz. Ennek talán az egyik legszebb megnyilvánulása az volt, amikor az egyik elszármazott százezer lejt adományozott egy alapítvány alaptőkéjeként, amiből egy állandó falumúzeumot szeretnének létrehozni, Isten segedelmével! Úgy legyen!

Bandi András

Dán faházak Erőspusztán

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat Menekülteket Befogadó Átmeneti Otthona újabb épületekkel bővült

1996. október 29-én, a déli órákban gördült Ferihegyről a Szeretetszolgálat erőspusztai Menekültotthona elé a Dán Királyság belügyminiszterét szállító gépkocsi. Ezzel a protokolláris jelenettel kezdődött meg az az ünnepség, amelynek előkészületei már hónapok óta folytak a dán egyházi segélyszervezetnél, az ottani belügyminisztériumban, valamint Budapesten és Erőspusztán, a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat Menekülteket Befogadó Átmeneti Otthonában.

Birte Weisst, a Dán Királyság belügyminiszterét a Szeretetszolgálat igazgatója **Lehel László** lelkész, és a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat Igazgató Tanácsának tagjai, köztük **Orbókné Szent-Iványi Iona** püspökhelyettes fogadták. A belügyminiszter asszony kíséretében államtitkára és titkára, a dán egyházi segélyszervezet főtitkára, **Christian Balslev-Olesen** lelkész és Európa-titkára **Jorgen Thomsen** lelkész voltak. A Magyar Köztársaság belügyminisztériumát **Dr. Világosi Gábor**, a magyarországi menekültügyért felelős belügyminisztériumi államtitkár képviselte.

A dán egyházi segélyszervezet – a dán kormány támogatásával – három, előregyártott elemekből épített, összesen közel hatszáz négyzetméter alapterületű faházat ajándékozott a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálatnak, menekültügyi munkája további feladataihoz. A házakban közösségi foglalkozásokra (pl. tanfolyamok) alkalmas helyiségek, konyhák és lakoszobák találhatók. Ezekben az épületekben folyt Dániában az az integrációs menekültügyi program, amely több ezer volt jugoszláviai háborús menekült dániai beilleszkedését segítette elő.

Az ünnepélyes átadás előtt Birte Weiss miniszter asszonyt, valamint a vendégeket a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat Igazgató Tanácsa tájékoztatta a segélyszervezet munkaterületeiről és feladatairól. Ezután rövid séta során a magasrangú delegáció megismerkedett az Otthon mindennapi életével, hosszasan beszélgetve az ott élő menekültekkel.

Az ünnepségen Lehel László lelkész, a Szeretetszolgálat igazgatója kiemelte a dán egyházi segélyszervezettel az évek során testvéri barátsággá érett szoros együttműködést, amelynek legújabb eredménye a faházak erőspusztai felépítése.

Birte Weiss belügyminiszter köszöntőjében aláhúzta és szorgalmazta a kormányzat és az NGO-k (nem kormányzati szervezetek) menekültügyi közös munkájának szükségességét. Fontosnak és jelentősnek ítélte az átadásra kerülő épületek kapcsán is tapasztalt kétoldalú együttműködést.

Christian Balslev-Olesen főtitkár gyermekkori emlékek felidézésével emlékeztette hallgatóit 1956-ra, amikor Dániába több ezer magyar – mai szóhasználattal menekült – érkezett. Dánia nem volt felkészülve befogadásukra, ezért a szakszerű munka érdekében megalapították a Dán Menekültügyi Tanácsot. Így szervezett formában gyűjtöttek pénzt és ruhaneműt. Beilleszkedést támogató munkájuk révén az évek során sok egykori menekült magyar egyenrangú, megbecsült állampolgárrá válhatott. Kiemelte a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat szerepét az európai integrációban, és legfontosabb segélyszervezeti partnerei egyikének tekintve utalt a több éves együttműködésre, amely kiterjed más országokban (pl. Csecsenföld) végzett közös humanitárius feladatokra is.

Dr. Világosi Gábor államtitkár megköszönte Birte Weiss miniszter asszonynak az adományt, és átnyújtotta a magyarországi menekültügyről szóló összefoglaló könyvkiadványt.

Az Otthonban jelenleg 18 gyermek lakik. Megható volt látni, ahogy a menekült gyermekek a szomszédos dunavarsányi iskolából, igazgatónőjük vezetésével érkezett osztálytársaik között elvegyülve részt vettek az ünnepségen és az azt követő felszentelésen.

Öröm volt tapasztalni, hogy a közel 300 vendég között a környékbeli gyülekezetek vezetői és tagjai, valamint a szomszédos önkormányzatok vezetői is jelen voltak.

Egyházközségeink életéből

Szeretetvendégség a Hőgyes Endre utcában

Amikor elérkezik az őszi hónapok harmadik szombatja, akkor szeretetvendégséget tartunk a Hőgyes Endre utcai gyülekezeti teremben. Ezért és így került sor 1996. október 19-én du. 5 órai kezdettel arra a rendezvényünkre, amelynek összefoglaló címeként ezt adtuk: *Requiem egy elsülylyedt faluért*. Már a címben benne foglaltatik az, amit a jelenlevők és e sorok olvasói is sejtene, hogy egy erdélyi kis faluról volt szó, melynek a neve ez volt: Bözödújfalú. Igen, sajnos mindezt leírni és elmondani is csak régmúltban lehet, hiszen évek óta az enyészeté a falu. Bözödújfalú Maros megyében volt és feküdt, míg emberek éltek és lakták e szép kis települést. Azért egy kormányhatározat értelmében, – s ki más adta volna ki a rendeletet, mint a „mélyen tisztelt, hűn szeretett” stb. „Génius, Ceausescu elvtárs,” – megszűnt létezni ez a több évszázados múltra visszatekintő község. Többek között arról is nevezetes volt, hogy itt békében, szeretetben, egyetértésben tudtak élni emberek, tiszteletben tartva egymást és egymás hitét. Hiszen a kis falunak nem kevesebb, mint öt felekezete volt; római katolikus, unitárius, ortodox, görög keleti, és ami leginkább ismertté tette Bözödújfalút, a szombatoszsidózók.

A szeretetvendégségre **Szombatfalvi Józsefet**, a falu szülöttjét, hívtuk meg, aki lelkészképesítő szakdolgozatát is a falu történetéből írta. Ebből adott elő, olvasott fel mindannyiunk számára, akik a már említett napon együtt voltunk.

Előadásának elhangzása után gyönyörködhettünk az „Ars Renata” régizene-együttes nagyszerű muzsikájában és énekében, amelyek közül egyesek ugyanabba az időbe kalauzoltak el minket, amelyben a szombatosság mozgalmá kialakult. Hallgathattuk pl. Bogáti Fazekas Miklós zsolnárfordításainak megzenésítését.

Ezzel zárult a templomban megkezdődött műsor első fele, amit követett a szeretetvendégség folytatásaként megrendezett fotókiállítás, amely előnkbe tárta Bözödújfalú múltját és jelenét egyaránt. **Ozsváth Pál**, székelyudvarhelyen élő művész közel 100 nagyszerű és nagyméretű fekete-fehér fényképet állított ki ebből az alkalomból.

Szeretetvendégségünkön többek között üdvözölhettük a volt bözödújfalvi hívek közül azokat, akik már volt hazájuk országhatárain túl élnek.

Van, aki közülük a Dunántúlra telepedett, olyan is, aki Ausztriában talált otthonra, sőt olyan is, aki a távoli Ausztráliában él.

A rendezvényünk szeretetvendégséggel, agapéval zárult, amiért köszönetet mondhatunk **Csiki Sándornénak Zelmának**, templomgondozónknak, valamint **Mag Elvirának**, akik ízletes vacsorát szolgáltak fel ebből az alkalomból is.

Akiket érdekel ennek a falunak múltja, jelene, azoknak figyelmébe ajánljuk **Kovács András** író *Útfélen fejfa* című könyvét, amely 1994-ben jelent meg, és itt is beszerezhető Magyarországon. Budapesten pl. a közelmúltban még kapható volt az Írók Könyvesboltjában.

K. J.

Lelkészbekiktató ünnepség Pestszentlőrincen

Október 27-én került sor egyházközségünkben a lelkészbekiktató ünnepségre. **Bencze Márton** püspök felkérésére, **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző felolvasta a közgyűlési jegyzőkönyvet, melyből az derült ki, hogy az egyházközség lemondott választói jogáról és a lelkész kinevezését a püspökre bízta, ami után felolvasásra került a püspöki kinevezési irat. Ezután **Bencze Márton** püspök Mt. 5, 13-14 alapján buzdította a lelkészt, hogy legyen gyülekezetének sója és világossága, továbbá tegyen meg mindent, hogy e szeretetben egybenőtt gyülekezet prosperáljon a jövőben is.

Bekiktató beszéde után a püspök felkérte **Rázmány Csaba** lelkészt beköszöntő beszédének megtartására. A lelkész beszédét 2 Móz. 32, 27 versére alapozta, melyben kérte a gyülekezetet, hogy legyen mindenben segítőtársa, hogy a régi álom, a lelkészi lakás felépítése mielőbb megvalósulhasson.

A beköszöntő beszéd elhangzása után következtek az üdvözlések: a világi vezetőség nevében **Mikó István** főgondnokhelyettes üdvözölte a lelkészt és gyülekezetét. Utána **Molnár János**, egyházunk gondnokának üdvözlő szavai következtek. A továbbiak során a lelkészt üdvözölte **Orbókné Szent-Iványi Ilona** püspökhelyettes, **Kászoni József** budapesti lelkész, és **Gödölle Márton**, a szomszédos Szent László r. katolikus plébánia lelkésze.

A hozzá intézett üdvözléseket megköszönve, **Rázmány Csaba** lelkész a gyülekezetet közös ebédre hívta meg az egyházközség gyülekezeti termébe, mely ebéden több mint 100 személy vett részt. Az ebéd végeztével pohárköszöntőt mondott **Juhos László** a Reális Zöldek Club elnöke. Az ünnepség úgy erkölcsi, mint anyagi sikere elvitathatatlan, amiért ez úton mondunk köszönetet a szervezőknek és a segédkezőknek.

R. Cs.

Dávid Ferenc Egylet

A Dávid Ferenc Egylet egyházalapító mártír püspökünk halálának évfordulója alkalmából 1996. november 17-én, vasárnap emlékünnepelet rendezett – a kialakult szokás szerint – a Hőgyes Endre utcai templomban.

Az ünnepi megemlékezés **Bencze Márton** püspök imájával kezdődött, majd az egylet elnöke **dr. Nyiredy Szabolcs** mondta el megnyitó beszédét. Az emlékbeszédet **dr. Szabó Árpád** kolozsvári főjegyző tartotta, aki a meghívást elfogadva külön erre az alkalomra jött el hozzánk. Zárszavában **dr. Lőrincz Ernőné Kelemen Ildikó** megemlékezett a dévai vár új emléktáblájának avatásáról.

A megemlékezés emelkedettségét a műsor is fokozta; **Incze Ildikó** színművész szavalatával, **Faragó Laura** énekművész székely népballadák éneklésével tette művészi élménnyé is a számunkra oly jelentős napot.

Az emlékünnepelet szeretetvendégséggel zárult, amit az egyházközség asszonyai készítettek a tőlük szokott szeretettel és gondossággal.

B. F.

Egyházközségeink életéből

Beregi unitárius szórvány

Október 23-án kiemelkedő esemény volt a beregi unitárius cigányság körében.

Dandos Gyula unitárius cigányforradalmár nevét vette fel a vásárosnaményi cigányegylet.

A névadó ünnepséget **Nyitrai Levente** nagyszerű prédikációja nyitotta. **Dr. Fazekas Árpád** kutató Dandos Gyula diákvezér életútját méltatta. **Nádai Gyula**, a MCDSZ országos elnöke a cigányság polgárosodásáról és jövőképeiről szólt.

Az ünnepi műsort a cigányfiatalok adták.

A délelőtti ünnepség egy fiatal pár unitárius esküvőjével zárult.

Délután megkoszorúzták a szabadelvű kör által avatott 56-os emléktáblát Vásárosnamény főterén.

Pestszentlőrinc

Október 6-án, vasárnap emlékestiszteletet tartottunk, mely alkalommal megemlékeztünk az aradi vértanúkról, akik életüket adták a világszabadság eszméjéért. Az ünnepségen megjelent szépszámú gyülekezet áhitattal adózott a hősök emlékének.

Ugyanezen istentisztelet keretében keresztelési szertartást végeztem, mely alkalommal megkereszteltem **Schmidt Gábor** egyházi tanácsos és **Tokh Gabriella** leányát, **Krisztinát**. Isten áldása legyen a szülőkön és gyermekükön egyaránt.

Ugyancsak október 6-án, du. 2 órától, családi háznál végeztem esketési szertartást, melyet a család kertjében celebráltam. Ez alkalommal egymásnak örök hűséget fogadott **Reményi Péter** r. katolikus ifjú és **Stieda Daphne** kanadai származású, evangélikus vallású hajadon, akik az esküvő után kifejezték azon óhajukat, hogy az elkövetkező időszakban unitáriusok, továbbá egyházközségünk tagjai kívánnak lenni. A gondviselő Isten áldja meg frigyüket és elhatározásukat.

* * *

1996. november 10-én, ünnepi emlékestiszteletet tartottunk Pestszentlőrincen SZERVÉT MIHÁLY mártírhálálának 443. évfordulóján.

Az istentiszteleten **Rázmány Csaba** lelkész mellett közreműködött **dr. Kis Zoltán** az Egyházi Főtanács, és Egyházi Képviselőtanács tagja, aki nagyszerű megemlékezést tartott. A templomunk falán elhelyezett márványtáblát főtisztelendő **Bencze Márton** püspök koszorúzta meg, miután beszédében méltatta Szervét Mihály jelentőségét unitárius szempontból.

Az ünnepség keretében ifj. **Gergely Felicián**, a Szász Ferenc GESTA UNITARIORUM c. verseskötetéből elszavalta a mártírról írt verset. A koszorúzás alkalmával díszőrséget állt **Tóth Orsolya**, **Tóth Péter** és **Gergely Márk**.

1996. november 16-án megkoszorúztuk a XVIII-ik kerületben levő Dávid Ferenc utcában elhelyezett **Dávid Ferenc** emléktáblánkat, melyet egyházközségünk nagyrabecsült tagja és presbitere, **Sepsi Kovács Éva** adományozott. **Rázmány Csaba** lelkész emlékbeszéde után **Molnár János**, az egyházközség gondnoka helyezte el a **Juhos László** által adományozott gyönyörű virágkoszorút.

(R. Cs.)

Nagy Ignác utca

1996. november 17-én Dávid Ferenc emlék-vasárnapján de. a hívek **Orbókné Szent-Iványi Ilona** ünnepi beszéde után megkoszorúzták a Nagy Ignác utcai székházában lévő Dávid Ferenc emléktáblát. Ugyanaznap du. egyházi koszorúzásra került sor a XI. ker. Dávid Ferenc utcában, ahol jelen voltak **Bencze Márton** püspök, **dr. Murvay Sámuel** főgondnok, **dr. Szabó Árpád** kolozsvári főjegyző, **dr. Csapody Miklós** országgyűlési képviselő.

A koszorúzási emlékbeszédet **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző mondta.

Karácsonyi istentiszteletek Budapesten

1995. december 25-én és 26-án úrvacsoraosztással egybekötött ünnepi istentisztelet lesz:

a *Nagy Ignác utcai templomban*
de. 11 órakor,

a *Högyes Endre utcai templomban*
de. 10 órakor,

a *pestszentlőrinci templomban*
december 25-én de. 11 órakor.

Unitárius műsorok

DECEMBER 27.

péntek 13.30 Kossuth rádió

„Egy az Isten” unitárius félóra.

JANUÁR 3.

péntek 13.30 Kossuth rádió

„Egy az Isten” unitárius félóra.

Segítséget kérnek

1994. november 13-án hajnalban gyermekünk rosszul lett: epilepsziás rohama volt. Két hét kórházi kivizsgálás után a diagnózis: serdülőkorban fellépő epilepszia. További kivizsgálás kimutatta, hogy gyermekünknek agydaganata van.

1994. december 6-án éjjel kétségbeesve elindultunk otthonunkból – Székelykeresztúr (Hargita megye) – Budapestre. A Segítő Jobb Alapítvány segítségével az Amerikai úton levő Országos Idegsebészeti Tudományos Intézetben megműtötték gyermekünket egy rosszindulatú agydaganattal. Csak annyit fogtam fel, hogy gyermekem élete veszélyben van. Mérheterlen szeretetünk és Istenbe vetett hitünk megsegített bennünket abban, hogy ne omoljunk össze és kövessünk el mindent gyógyulása érdekében.

1995. január 3-án a Tűzoltó utcai II. számú Gyermekgyógyászati Klinikán megkezdődött egy hosszantartó cytostatikus kezelés és sugárkezelés, mely ez év tavaszig tartott. A család kettészakadva küzdött a mindennapi rettegés közepette Robi életéért. A 13 éves kislányom Erdélyben édesapjával, én Robival Budapesten. Mindenki országnrészt vállalva ezekben a kemény hónapokban. A gondos, együttérző orvosok és ápolónők munkája mindvégig jelen volt és fiam is igazi hősként viselkedett a nagyon is nehéz, fájdalmas kezelése alatt. Engem is ő erősített meg: látva, hogy mennyi élettereje, élni akarása és terve van gyermekemnek – én sem engedhettem meg magamnak a gyengeséget.

1995 augusztusától a Segítő Jobb Alapítvány nem tudott tovább segíteni bennünket. Sokszor kérdezték ismerősök, hogy hogyan bírjuk még úgy anyagilag, mint lelkileg, de mi tudtuk, hogy egyik sem szabad akadály legyen a gyógyulás érdekében. Soha nem kérdeztem azt, hogy miért, mivel érdemeltük ki ezt a tragédiát Istenem? – Mindig azért fohászkodtam Istenhez, hogy adjon erőt mindnyájunknak ahhoz, hogy tudjunk helytállni gyermekünk mellett és éreztem mindvégig azt is, hogy szeretetünk megmenti őt nekünk. Robi kezelése közben iskolába járt, sőt felvételizett a Gyömrői Teleki László Gimnázium és Informatikai Szakközépiskolába. Felvételi je sikerült. Ő egy melegsívű, szeretetre méltó emberke, aki már 15 éves lett. Jól van, jól érzi magát hála Istennek és mindenkinek, aki kezelte, gondozta és mindazoknak, akik imádkoztak érte. Nagyon meghatott otthonról egy üzenet: Robi meg kell gyógyuljon, mert az egész városka imádkozik érte – ezt éreztük is végig.

Tanulmányait itt szeretné folytatni Budapesten, mivel Gyömrőn nincs kollégium. Úgy érzem, megérdemli, hogy óhaját teljesítsük. Jelenlegi anyagi helyzetünk viszont nem engedi meg azt, hogy albérltet keresve biztosítsuk itt-tartózkodását. Ezért kérjük tisztelettel az Unitárius Püspökséget és Egyházközséget – ha tud, nyújtson segítséget gyermekünknek azáltal, hogy kollégiumot biztosít, s ha erre nincs lehetőség, akkor a hívek segítségét,

fogadnák családjukba gyermekünket a tanítás ideje alatt, jutányos anyagiak ellenében, mert pillanatnyilag ez az egyedüli megoldás, ami erőnkől telik. Robi, teljes erővel van, csak háromhavonta kell jelentkeznie orvosi ellenőrzésre.

(Név és cím a szerkesztőségben.)

Tudósítások, hírek

A Magyarországi Unitárius Egyház és a Budapesti Unitárius Egyházközség nevében **Bencze Márton** püspök és **Kászoni József** lelkész halottak napja előtt elhelyezték a kegyelet és megemlékezés koszorúit a budapesti temetőkben nyugvó egyházi nagyjaink sírjánál.

* * *

Szeptember 23-án 2-órától, kötetlen eszmecserére került sor a XVIII. kerület Önkormányzatának tisztviselői, valamint a kerület egyházi méltóságai között. **Mester László** polgármester beszámolója után a lelkészek fejtették ki véleményüket, egyházukat érintő kérdések tárgyában. A találkozón a pestszentlőrinci unitárius egyházközség részéről **Rázmány Csaba** lelkész, az egyházközség által tervbe vett lelkészi lakás felépítéséhez kérte az önkormányzat anyagi támogatását, ugyanis a helybeli gyülekezet e tervet önmagában képtelen megvalósítani. A lelkész a továbbiakban javasolta, hogy más kerületekhez hasonlóan a XVIII-ik kerület Önkormányzata is írjon ki minden évben szociális pályázatot, melyen az egyházak is részt vehetnek.

* * *

1996. nov. 24-én a vasárnapi istentiszteleten iktatták be **Balogh Zoltánt** a németajkú Református Egyházközség lelkészi szolgálatába.

Az ünnepi alkalmon egyházunk nevében **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző köszöntötte a beiktatott lelkészt, aki már többször evangélizált a Nagy Ignác utcai gyülekezetünkben.

* * *

Dr. Molnár Miklós Svájcban élő történész fia francia nyelvű tanulmányt írt a Hatier kiadó (Párizs) által megjelentetett Európa Nemzeti könyvsorozatba. A tanulmány – amit felkérésre írt a szerző –, két oldalon Dávid Ferencről és János Zsigmondról szól. Köszönetet mondunk afiának hitünk és történelmünk népszerűsítésért, valamint azért a nemes adományért, amit az Unitárius Élet számára küldött.

* * *

Dr. Nyiredy Szabolcs fia értékes művet ajándékozott könyvtárunknak: dr. Iván László: Evangéliumi történetek című kéziratát 1930-ból. Köszönetet mondunk érte.

Halottaink

Dr. József Dénes

Életének 55. évében 1996. november 18-án utolsó útjára kísértük és eltemettük **dr. József Dénes** testvérünket, aki korán távozott a családi, rokonai és egyházközségi életünkből.

József Dénes 1941. november 18-án született Orosházán. Később a család Ajkára került, ahol a tanulmányait is elkezdte. Érettségi után Budapestre került az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Építészeti Karára. Mint kutatómérnök tevékenykedett az egyetemi évek elvégzése után. 1968-ban házasodott, feleségül vette Útő Amáliát. Házasságukat a jó Isten két gyermek születésével ajándékozta meg. József Dénes egyházi tevékenységéhez fűződik az Unitárius Ifjúsági Kör megalakítása, amit sikeresen és eredményesen vezetett egy éven keresztül. Ennek a munkának tudható be, hogy az UNIK ma is működik és annak tagjai rendszeresen találkoznak, programokat szerveznek.

Dr. József Dénes búcsúztatására a Kerepesi temető főravatalozójában került sor november 18-án, mely a távozonak épp születésnapjával esett egybe. Méltán emlékezett meg róla a szertartást végző lelkész, amikor azt mondta: „... az elválás napja, a gyülekezés napjává, valamint a születés napja meg az elválásé lett ...”

A gyászoló család, hozzátartozó rokonok mellett nagy létszámban volt jelen és búcsúzott néhai testvérünktől a budapesti egyházközség és a kiterjedt barátok, munkatársak egész köre is.

E helyen és ez alkalomból is újlag vigasztalódást kívánunk a gyászoló családnak, hozzátartozó rokonainak, szeretteinek. Egyben kérjük gondviselő Istenünket, hogy eltávozott testvérünknek adjon csendes, békés pihenést az anyaföld ölén, lelkének pedig örök üdvösséget.

Kedves halottunk drága emlékét mindörökké szívünkben megőrizzük.

K. J.

id. Dr. Barabássy Sándor

Ez úton emlékezünk meg **id. dr. Barabássy Sándor** néhai testvérünkről, aki 1996. október 24-én, életének 82. évében rövid szenvedés után visszaadta lelkét Teremtőjének. Temetési szertartására 1996. november 8-án déli 12 órától került sor a Jó Pásztor Nővérek óbudai templomában. A búcsúbeszédet követően örök nyugalomra helyeztük az említett helyen, az épület altemplomában. Néhai testvérünk iskoláinak egy részét Szabédon, majd Marosvásárhelyen végezte. Jogi tanulmányainak elvégzése után áttelepült Magyarországra, Budapestre, ahol haláláig együtt lehetett az ő szeretteivel. Hitünk szerint Isten örök üdvösségében van elköltözött testvérünk. Családjának, szeretteinek ez úton kívánunk vigasztalódást.

(K. J.)

* * *

Matesz Pálné
sz. Dénes Ilona 93 éves
Ormos Lászlóné
sz. Csaniga Erzsébet 82 éves
Melczner Sándorné
sz. Ortmann Erzsébet 71 éves
Horváth Lajosné
sz. Havasi Livia 76 éves
Tóth Dezső 72 éves

Isten adjon csendes pihenést eltávozott testvéreinknek az anyaföld ölén, lelküknek üdvösséget, a hátramaradt gyászolóknak pedig vigasztalást.

* * *

Balázi László füzesgyarmati lelkészünk édesapja, **Balázi Domokos** életének 83. évében csendesen megpihent. A homoródtenti Lókodban helyezték örök nyugalomra. Fél évszázadon keresztül kicsi egyháza volt a mindene, presbiter, gondnok, harangozó, énekvezér volt egyidőben. Szolgáló életének emlékét megőrizzük.

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy 1997-ben lapunk háromszor jelenik meg összevontan, dupla számban.

A postai költségek emelkedése és a csekkek kiküldése többszöröse lapunk árának.

Kérjük minden kedves olvasónkat, hogy a csekken most fizesse be UNEL adományát.

A túlfizetéseket ezúton is köszönjük, hiszen lapunk fennmaradását szolgálják.

Helyesbítés

Októberi számunk első oldalán lévő áhítatába sajnálatos hiba csúszott. Dávid Ferenc halálának évszáma természetesen 1579.

Olvasóink elnézését kérjük!

A Nationale Nederlanden Magyarországi Biztosító Rt. nívós élet- és nyugdíjbiztosításainak értékesítésére keres munkatársakat. Az átképző, felkészítő tanfolyamunk ingyenes.

Érdeklődni: *Remenhár Judit*
üzleti igazgató
166-7826
06-30-405-013

Lapzárta minden hónap 6-án van. A később beérkezett írásokkal szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártáig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő írásoknál figyelembe venni.

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház
Főszerkesztő:
Bencze Franciska
Szerkesztőbizottság:
Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente
SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801
Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:
egyházi központokban, a lelkézi irodákban,
vagy egyházi csekken, Unitárius Élet jelléggel.
Évi előfizetési díj: 600. Ft
Egyes szám ára 50.- Ft
Megjelenik havonta.
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Felelős kiadó:
Heltai Gáspár Kft
Index: 25 842
Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 332-3511)
Felelős vezető: Schmidt Gábor
HU ISSN 0133-1272